

İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ 23. MADDE KAPSAMINDA SEKS İŞÇİLERİ'NİN TÜRKİYE'DEKİ DURUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

CONSIDERATION ON SITUATION OF SEX WORKERS WITHIN THE CONTEX OF 23 ATRICLE OF UNI-
VERSAL DECLERATION OF HUMAN RIGHTS IN TURKEY

ÖZET

İnsanların, bir başkasına muhtaç olmadan insan haysiyetine yakışır bir şekilde yaşam sürme kaygısı, emek ve sermaye döngüsünün oluşmasına sebep olmuştur. Seks işçiliği de bu kaygıdan hareketle ortaya çıkmıştır. Diğer bir deyişle, seks işçiliği de özünde emek ve sermaye döngüsünün bir parçasıdır.

Çalışmanın konusu, Türkiye'nin taraf olduğu İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin (İHEB) 23. maddesinde koruma altına alınan, çalışma hakkı kapsamında seks işçiliğidir.

Yaptığımız çalışma sırasında, seks işçiliğinin toplum nazarında hoş karşılanmaması bir yana, kamu kurumları tarafından da ihmal edildiği / görmezden gelindiğini tespit edilmiştir. Ülkemizde yaşanan İHEB'ye aykırı uygulamalar makale içerisinde değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Seks işçiliği, genelev, genel kadının çalışma hakkı, insan hakları, insan onuru.

ABSTRACT

An individual's anxiety about living in a decent manner without the need for another, pushed the individual into a labor and capital cycle. People have been trying to find a lot of effort to get rid of this anxiety. Because of this anxiety, sex workers are in the cycle of labor and capital. The subject of the study constitute the practice of the right of sex workers to work which enshrined in Article 23 of Human Rights Universal Declaration that Turkey is a party to this. The conclusion reached in terms of the practice of the right to work is that many of the inland declarations are not harmonized and that sex work is not seen as profession by the government and society.

Keywords: Sex worker, brothel, general woman's right to work, human rights, human dignity.

GİRİŞ

Bireyi ya da bireyin içerisinde yer aldığı toplumu anlamak / anlamlandırmak sadece onların kabullendikleriyle değil, aynı zamanda onların yok saydığı, dışladığı ve nefret söylemlerine maruz bıraktığı kişileri / grupları da anlamaya çalışmakla mümkündür.

İnsanlık tarihi boyunca var olan hiçbir sosyal olgu yok sayılmak suretiyle maddi dünyada sökülüp atılabilmiş değildir. Aksine, dışlanmaya, yok sayılmaya maruz kalan toplum kesimleri toplumun acı gerçeği ve kanayan yarası olarak var olmaya devam etmiş ve hatta bundan sonra da olmaya devam edecektir. Toplumların çoğunda yok sayılan gruplardan birisi de seks işçileri olmuştur. Nitekim seks işçileri ülkemizde de bir çok problemle karşı karşıya kalarak hayata kalma mücadelesini sürdürmektedir.

Seks işçilerine yönelik Türk hukuk sisteminin oluşturduğu mevzuat, seks işçilerinin çalışma hakkını olumsuz etkilemektedir. Seks işçiliğinin insan onuru ile bağdaşmayan bir meslek olduğu ve terk edilmesi gerektiğini öne süren veya seks işçiliğini ahlaki olarak yanlış gören ve yasaklanmasını isteyen politikaların uygulanması, seks işçilerinin yaşam ve çalışma koşullarını olumsuz etkilemektedir. Bu durum seks işçilerini yasal olmayan seks işçiliğine ve riskli koşullarda çalışmaya itmektedir. Bunun doğal sonucu olarak da, seks işçileri daha fazla sömürülmekte ve şiddete maruz kalmaktadır. Seks işçilerinin de tıpkı diğer meslek sahiplerinin yararlandığı çalışma hakkından yararlandırılması gerekmektedir.¹

Bu gerçeklikten hareketle makalemizde seks işçilerinin (çalışma hakkı kapsamında) ülkemizde yaşadıkları olumsuz durumlar değerlendirilmiştir.

¹ Muhtar Çokar - Habibe Yılmaz Kayar, *Seks İşçileri ve Yasalar Türkiye’de Yasaların Seks İşçilerine Etkileri ve Önerileri*, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, İstanbul, 2011, s.9

Makalemizin başında seks işçiliğinin kısa tarihçesi incelenmiş, daha sonra seks işçiliğinin tanımı, tasnifi ve Türk hukuk düzeninde yer alan seks işçiliğine yönelik düzenlemeler açıklanmıştır. Akabinde de bu mevzuat hükümlerinin İHEB'nin 23. maddesi (Çalışma Hakkı) kapsamında incelenmesi yapılmıştır.

1. TARİHÇE

İnsanın en temel dürtü ve ihtiyaçlarından birinin seks yapmak olduğu dikkate alındığında, seks işçiliğinin insanlık tarihi kadar eskilere dayandığını söyleyebiliriz. Hatta öyle ki Sümer uygarlığında “tanımak” sözcüğü seks yapmak anlamında kullanılmaktaydı.² Ancak bilimsel araştırmalara baktığımızda seks işçiliğinin insanların şehir hayatına geçmesiyle birlikte ortaya çıktığının kabul edildiğini görmekteyiz³.

Cinsel ilişki kurmak eylemine farklı uygarlıklar tarafından farklı anlam ve misyonlar yüklenmiştir. Örneğin poligami yaşam biçimlerinde cinsel arzu hediye olarak misafirlere veya karşıdaki kişiye sunulabilmekteydi. Buradaki cinsel ilişki ticari nitelikte değildi⁴.

Seks işçiliği ve ticareti tarihte dini yaşamın bir parçası ve hatta bazı dönemlerde dini yaşamın finansmanı olarak da kullanılmıştır. Örneğin Mezopotamya uygarlıklarında seks işçiliği tam olarak kısıtlanmamıştır. Hatta öyleki M.Ö. 1750'de (Hammurabi döneminde) tapınaklarda ve caddelerde çok yoğun olarak seks ticareti yapılmıştı⁵. Hammurabi zamanında tapınaklarda sadece rahipler, hizmetkarlar ve rahibeler değil, onların yanı sıra tapınanla ilah arasında bir aracı görevi gören kutsal sayılan

² Eric Berkowitz, *Seks ve Ceza Arzuyu Yargılamanın Dört Bin Yıllık Tarihi*, çev. Orhan Düz, 3. Baskı, Kolektif Yayınevi, İstanbul, 2013, s.25

³ Esin Küntay - Muhtar Çokar, *Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Alanında Ulusal ve Yerel Medya Yoluyla Savunuculuk Projesi, Bilgilendirme Dosyası 8: Seks Ticareti*, Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği, 2007, s.12 <http://www.cetad.org.tr/CetadData/Books/46/pdf-dosyasini-indirmek-icin-tiklayiniz.pdf> E.T. 30.01.2017

⁴ Küntay, s.12.

⁵ Ayrıntılı bilgi için bakınız (bkz.) Berkowitz, s.48 ve devamı (vd.)

fahişeler de bulunmaktaydı. Nitekim tapınakların gelirlerinin önemli bir bölümünü kutsal sayılan bu fahişelerin kazançları oluşturmaktaydı⁶.

Eski Mezopotamya uygarlıklarında olduğu gibi Eski Yunan'da da kozmolojik düzen ve bu düzenin simgesel olarak dini ritüellerde yer alması çok önemli olmuştur. Bu nedenle başlangıçta kutsal tapınak fahişeliği Eski Yunan'da da sürdürülmüştür. Ancak daha sonraları denizci ve tüccar bir kent olan Atina'da seks işçiliği ticari bir nitelik almıştır. Eski Yunan ve Roma'da seks işçiliği sadece izin verilen ve düzenlenen bir kurum olarak var olmamış, aynı zamanda devlet tarafından da içselleştirilmiştir. İlk devlet genelevi Solon tarafından kurulmuş ve geliriyle fahişeler tanrıçasına bir tapınak yaptırmıştır.⁷

Türkiye açısından bakıldığında da tarihsel süreç içerisinde seks işçiliğinin ilerleme gösterdiğini söyleyebiliriz. Özellikle Osmanlı Devleti'nin erken döneminde seks işçiliği daha çok eğlence alanında faaliyet gösteren ve yaşamlarını da buradan temin eden kadınlar tarafında dans ve eğlence ile birlikte yapılmaktaydı⁸. Osmanlı Devleti'nde resmî anlamda seks işçiliği ilk olarak II. Selim tarafından çıkarılan fermanla kendini göstermiştir. Bu fermanla İstanbul kadısına şehirde yaşayan bütün uygunsuz kadın ve erkeklerin (seks işçileri) listelenmesi ve hapsedilmesi emredilmiştir⁹.

Osmanlı'da genelevler 19. yüzyılda ortaya çıkmış ise de, bundan önceki dönemde gayri resmi şekilde çalışan evlerin mevcut olduğu bilinmektedir. Bu gayri resmi genelevler belirli kişilere (yönetici ve zengin sınıfına) hizmet vermekte ise de, güvenlik güçlerine yakalanma riskinden ötürü sürekli olarak yer değiştirmekteydi¹⁰. Osmanlı'da ilk yerleşik

⁶ Küntay, s.12.

⁷ Küntay - Çokar, s.12.

⁸ Derya Üçgül, *Fuhuş Seks İşçiliği ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadelenin Hukuki Boyutu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin, Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015, s.13-14 <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> E.T. 30.03.2018

⁹ Murat Bardakçı, *Osmanlı'da Seks Sarayda Gece Dersleri*, s.94 <https://stratejikoperasyon.files.wordpress.com/2014/05/murat-bardak-osmanli-da-sex.pdf> E.T. 20.04.2018

¹⁰ Bardakçı, s.99

genelev II. Mahmut döneminde 1812 yılında açılmıştır. İlk resmi genelev ise, 1884 yılında II.Abdülhamit'in izniyle (*kerhane yönetmeliğiyle*) Galata ve Pera'da açılmıştır. Genelevler daha sonra Anadolu'nun bir çok yerine yayılmıştır¹¹.

Cumhuriyetin ilanından sonra seks işçiliği yapılmasına vesika verilmek suretiyle izin verilmiştir. Ancak 12 Nisan 1930 tarihinde 2019 sayılı Fuhuş ile Mücadele Tamimi yayınlanarak genelev açılması ve seks işçiliği yapılması yasaklanmıştır.¹²¹³ Bu tamimden hemen sonra 24.04.1930 tarihinde Umumi Hıfzıssıhha Kanunu çıkarılarak seks işçiliğine yönelik düzenleme yapılacağı belirtilmiştir¹⁴. 1933 yılında da bu Kanuna dayanılarak 12/11/1933 tarih ve 15264 sayılı kararname ile; "*Fuhuşla ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevî Hastalıklarla Mücadele Nizamnamesi*" hazırlanmıştır¹⁵. 1933 tarihli nizamname uzun bir süre yürürlükte kalmış ve Türkiye'deki yasal seks işçiliği bu nizamname doğrultusunda icra edilmiştir. 19.04.1961 tarihinde "*Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü*"¹⁶ çıkartılarak, 1933 tarihli nizamname yürürlükten kaldırılmıştır. Bu tüzükte 18.02.1973 tarihinde bir takım değişiklikler yapılmıştır¹⁷. Bu tüzük halen dahi ülkemizde yasal seks işçiliğini düzenleyen hukuk normudur.

¹¹ Soner Yağın, "Genelevleri Kim Açtı", 01.03.2018, <https://odatv.com/fuhus-mirasi-01031853.html> E.T. 20.04.2018

¹² Aslı Alpar, "Patronsuz, pezevenksiz bir dünya için mücadeleye devam!", <http://kaosgl.org/sayfa.php?id=23214> E.T. 21.04.2018

¹³ Zafer Toprak, "*İstanbul'da Fuhuş ve Zührevi Hastalıklar 1914-1933*", s.15 https://www.academia.edu/13904195/%C4%B0stanbul_da_Fuhu%C5%9F_ve_Z%C3%BChrevi_Hastal%C4%B1klar_1914-1933 E.T. 21.04.2018

¹⁴ 06.05.1930 tarih ve 1489 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1489.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1489.pdf> E.T. 21.04.2018

¹⁵ 23.11.1933 tarih ve 2560 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2560.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2560.pdf> E.T. 21.04.2018

¹⁶ 19.04.1961 tarih ve 10786 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10786.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10786.pdf> E.T. 21.04.2018

¹⁷ 18.02.1973 tarih ve 14452 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14452.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14452.pdf> E.T. 21.04.2018

2. SEKS İŞÇİLİĞİ KAVRAMI

Tarihsel sürece baktığımızda seks işçiliğinin farklı kavramlarla ifade edildiğini görmekteyiz. Örneğin fuhuş, fahişe, oruspu, hayat kadını, genel kadın, vesikalı, ticari seks, seks kölesi, seks bağımlısı, iffetsiz, escort ve seks işçisi gibi kavramlar kullanılmıştır. Bunlardan seks işçisi kavramı, yeni bir kavram olup uygulamada pek benimsenmemektedir. Seks işçisi kavramının ortaya çıkışı şiddet ve sömürüyü reddetmek amacıyla olmuştur¹⁸.

Bu noktada vurgulamalıyız ki, seks işçiliği kavramı doktrinde ve uygulamada farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Örneğin;

Ozan “*ayırt etme gücüne sahip olan yetişkinler arasında para ve mal karşılığında ve zorlama unsuru olmadan cinsel hizmetin verilmesidir*” şeklinde tanımlamaktadır¹⁹.

Odabaşı “*kiminle olduğunun hiçbir öneminin olmadığı gerçek kimliklerin saklandığı, karşılığın para olan cinsel ilişki*” şeklinde tanımlanmaktadır²⁰.

Seks İşçilerinin İnsan Hakları Komisyonu tarafından seks işçiliği “*belirli sosyo-ekonomik durumların sonucunda, bir hizmet sektörü olarak para karşılığında cinsiyeti erkek olsun kadın olsun müşterilerle, cinsiyeti erkek olsun kadın olsun çalışanların ilişkilerini belirleyen profesyonel bir hizmet alanı*” olarak tanımlanmaktadır²¹.

Türk Dil Kurumu tarafından ise, seks işçiliği “*Para karşılığında erkeklerin cinsel zevklerine hizmet eden ve bu işi meslek edinen kadın, fahişe, orospu, orta malı, kaldırım çiçeği, kaldırım süpürgesi, kaldırım yosması, sür-tük*” olarak tanımlanmıştır²².

¹⁸ Çokar - Kayar, s.12

¹⁹ Yılmaz Ozan, “Seks İşçiliği Terimi ve Öneriler”, <http://kaosgl.org/sayfa.php?id=17239> E.T. 30.01.2017

²⁰ Aysun Balseven Odabaşı, *Geçmişten Günümüze Seks İşçiliği*, Hüksam Sunum Slaydı, 26.05.2010 <http://slideplayer.biz.tr/slide/3077670/> E.T. 10.10.2016

²¹ Odabaşı, E.T. 10.10.2016

²² http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.59b45ebd5ac086.09588257E.T.25.03.2017

Seks İşçiliği konusunda 19.04.1961 Tarihli Genel Kadınlar ve Genellemlerin Tabii Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzük'ünün²³ 15. maddesinde de “Başkalarının cinsi zevkini menfaat karşılığı tatmin etmeyi sanat edinen ve bunun için değişik erkeklerle münasebette bulunan kadınlar” olarak tanımlamıştır.

Kanaatimizce seks işçiliği; “sosyal, ekonomik, psikolojik nedenlerden ötürü bireyin para veya mal karşılığında başkalarına cinsel tatmin sağlayan ilişki bütünü” olarak tanımlamak mümkündür. Zira biz seks işçiliğinin esasında insanların, bir başkasına muhtaç olmadan insan haysiyetine yakışır bir şekilde yaşam sürme kaygısından, emek – sermaye döngüsünden kaynaklandığını düşünmekteyiz. Ayrıca vurgulamalıyız ki, tanımlama yapılırken sadece kadının esas alınması da doğru olmayacaktır. Zira bir menfaat karşılığında cinsel ilişkiye girmek sadece kadınlara özgü bir davranış olmayıp, pekala erkekler tarafından da yapılabilecek olan ve nitelik bakımından da olan bir eylemdir.

Yukarıdaki tanımlar göz önüne alındığında, seks işçiliğini tanımlanmasındaki ana unsurun cinsel ilişki olduğu şüphesizdir.

3. SEKS İŞÇİLİĞİNİN TASNİFİ

Seks işçiliğinin icrası bir çok şekilde yapılmakta olduğundan tasnif yapılırken de birden fazla kriter esas alınabilmektedir²⁴.

Biz çalışmamızda konunun uzunluğu ve esasında diğer tasniflerinde temelini teşkil etmesi nedeniyle yalnızca seks işçiliğinin yasal olup olmamasına göre tasnif yaparak açıklamada bulunacağız. Ancak seks işçiliği konusunda yapılmakta olan diğer tasnifleri şu şekilde belirtebiliriz:

I- Cinsiyet Açısından Ayrım

a-Kadın

²³ Makalemizin kalan kısmında kısaca “Tüzük” olarak ifade edilecektir.

²⁴ Hasan Dursun, “Fuhuşa Ve Fuhuş Hakkındaki Temel Türk Hukuk Normlarına Genel Bir Bakış”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Ankara, 2011, S. 91, s.416-418.

b-Erkek

II- Cinsiyet Kimliği Açısından Ayrım

a- Trans Kadınlar

b- Trans Erkekler

III- Mekan Açısından Ayrım

a-Genelev Seks İşçiliği

b-Sokak Seks İşçiliği

c-Eğlence Kulüpleri Seks İşçiliği

d- Online Seks işçiliği (Telefon-İnternet-vb)

e-Randevu Evleri Seks İşçiliği

f- Otel-Pansiyon-Masaj Salonu Seks İşçiliği

g- Evde seks işçiliği

IV- Bağımlı Olup Olmamasına Göre Ayrım

a-Komisyoncuya Bağlı Çalışan Seks işçisi

b-Kendi Hesabına Çalışan Seks İşçisi

V- Ücret Açısından Ayrım

a-Düşük Ücretle çalışan Seks işçileri (Bağımlı Çalışanlar)

b-Yüksek Ücretle Çalışan Seks İşçileri (Kendi Hesabına Çalışanlar-Escort)

3.1. Yasal- Yasal Olmayan Seks İşçiliği

Bu ayrım seks işçiliğinin Tüzük kapsamında belli şartları taşıyıp ilgili komisyonlardan izin alınarak, kamunun gözetiminde ve kamunun belirlediği yerlerde yapılıp yapılmamasına göre yapılan ayrımdır. Diğer bir deyişle, seks işçiliğinin mevzuata uygun olarak yapılıp yapılmamasına göre yapılan ayrımdır.

3.1.1. Yasal Olan Seks İşçiliği

Türk hukuk kurallarına uygun olarak, yani resmi olarak yapılan seks işçiliğidir. Buradaki ana mevzuat yukarıda bahsettiğimiz tüzüktür.

Yasal seks işçilerinin sayısı konusunda güncel bilgi bulunmamaktadır. Ulaşabildiğimiz tek araştırma 2004 yılında Ankara Ticaret Odasının²⁵ yapmış olduğu araştırmadır.

Bu kategorideki seks işçileri sağlık sigortasına ve Umumi Hıfzıssıhha Kanununun kapsamında 506 sayılı Kanunun ek 13. maddesi ile 4/1(a) kapsamında sigorta²⁶ sahiptirler.

Yasal seks işçileri vergilendirmeye²⁷ de tabidirler.

²⁵ Detaylı bilgi için bakınız: Ankara Ticaret Odası: *Hayatsız Kadınlar Dosyası Raporu*, 2004.

²⁶ Can Tuncay - Ömer Ekmekçi, *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, Beta, İstanbul, 2016, s.295

²⁷ Gelir İdaresi Başkanlığına 22.02.2012 tarih ve B.07.1.GİB.4.35.16.01-176200-213 sayılı özelge ile genelev işletmesinde çalışan kadınların ücret ile ilgili başvuru yapılmış olup verilen kararda; "İlgide kayıtlı özelge talep formunda, genelev işletmesinde çalışan kadınlar için herhangi bir ücret istisnasının bulunup bulunmadığı hususundaki Başkanlığımız görüşünün bildirilmesi talep edilmektedir.193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 1 inci maddesinde»Gerçek kişilerin gelirleri gelir vergisine tâbidir. Gelir bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır.» hükmüne yer verilmiş olup, 2 nci maddesinde de gelire giren kazanç ve iratlar yedi bent halinde sayılmıştır.Anılan Kanunun 61 inci maddesinde ise, «Ücret, işverene tabi ve belirli bir işyerine bağlı olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlar ile sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatlerdir.Ücretin ödenek, tazminat, kasa tazminatı (Mali sorumluluk tazminatı), tahsisat, zam, avans, aidat, huzur hakkı, prim, ikramiye, gider karşılığı veya başka adlar altında ödenmiş olması veya bir ortaklık münasebeti niteliğinde olmamak şartı ile kazancın belli bir yüzdesi şeklinde tayin edilmiş bulunması onun mahiyetini değiştirmez.» hükmü yer almaktadır.Buna göre, ücret geliri aşağıda belirtilen üç ana unsurun birlikte olması halinde mümkündür.Bunlar; • Belli bir iş yerine bağlı olma, • Bir işverene tabi olma, • Hizmetin karşılığı olarak bir ödemenin yapılmasıdır.İş yerine bağlılıktan maksat, kendisine ait olmayan bir organizasyonun işyerinde çalışılmasıdır. İşverene tabilikten maksat ise; işverenin hizmetli üzerinde hiyerarşik bir kontrol ve yaptırım uygulama hakkının bulunup bulunmamasıdır. Aynı Kanununun 94 üncü maddesinde «Kamu idare ve müesseseleri, iktisadi kamu müesseseleri, sair kurumlar, ticaret şirketleri, iş ortaklıklar, dernekler, vakıflar, dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri, kooperatifler, yatırım fonu yönetenler, gerçek gelirlerini beyan etmeye mecbur olan ticaret ve serbest meslek erbabı, zirai kazançlarını bilanço veya zirai işletme hesabı esasına göre tespit eden çiftçiler aşağıdaki bentlerde sayılan ödemeleri (avans olarak ödenenler dahil) nakden veya hesaba yaptıkları sırada, istihkak sahiplerinin gelir vergilerine mahsuben tevkifat yapmaya mecburdurlar.» hükmüne yer verilmiş olup, 1 inci bendinde ise, hizmet erbabına ödenen ücretler ile 61 inci maddede yazılı olup ücret sayılan ödemelerden (istisnadan faydalananlar hariç), 103 ve 104 üncü maddelere göre gelir vergisi tevkifatı yapılacağı hükme bağlanmıştır.213 sayılı Vergi Usul Kanununun 238 inci maddesinde ise;»İşverenler her ay ödedikleri ücretler için (Ücret bordrosu) tutmaya mecburdurlar. Gelir Vergisi Kanununa göre vergiden muaf olan ücretlerle diğer ücret üzerinden vergiye tabi hizmet erbabına yapılan ücret ödemeleri için bordro tutulmaz....» hükmüne yer verilmiştir. Buna göre, genelev işletmesinde çalışan kadınların bir işverene tabi ve belirli bir işyerine bağlı olarak çalışmaları halinde elde ettikleri gelirin ücret olarak değerlendirilmesi ve ücret bordrosu düzenlenmek suretiyle Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin 1 inci bendi gereğince 103 üncü ve 104 üncü maddelere göre tevkifata tabi tutularak vergilendirilmesi gerekmektedir.Bilgi edinilmesini rica ederim."

3.1.2. Yasal Olmayan Seks İşçiliği

Seks işçiliğinin mevzuatta belirtilen kurallara uyulmadan kayıt dışı olarak sokakta, evde, otoyolda, masaj salonlarında vb. alanlarda yapılması halini yasal olmayan seks işçiliği olarak tanımlayabiliriz.

Yasal olmayan seks işçilerinin kayıt dışı olmalarından ötürü istatistiksel olarak sayılarının belirlenmesi ya da onlara ilişkin verilere ulaşılması mümkün değildir.

Uygulamada yasal olmayan seks işçilerinin 5326 sayılı Kabahatler Kanunu 37. maddesi uyarınca başkalarını fuhuş amacıyla rahatsız etiklerinden bahisle idari para cezasıyla cezalandırıldığı görülmektedir. Konu ile ilgili Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvuru üzerine yapılan değerlendirmede uygulamanın hukuka aykırı olduğuna (oy çokluğuyla) karar verilmiştir²⁸. Bu kararda özetle, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'na göre yapılan işlemin geçerli olamayacağı belirtilirken, gerekçe olarak polisin idari para cezası tutanağında yer alan fuhuş amacıyla başkalarını rahatsız etmek fiili ile 5326 sayılı kanunun 37. maddesinde tanımlanan maddenin birbiriyle uyuşmadığı, burada fuhuş eyleminin bir karşılığının bulunmadığı, hiç kimsenin işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmayacağı, kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemeyeceği belirtilmiştir. Bu karar seks işçilerine Kabahatler Kanunu kapsamında idari para cezasının verilemeyeceğine dair emsal karar teşkil etmektedir.

4. SEKS İŞÇİLİĞİ İLGİLİ SAYISAL VERİLER

Seks işçiliğinin ülkemizdeki son durumuna ilişkin sayısal verileri Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı'dan (bilgi edinme kanunu kapsamında) istemiş isek de, ilgili kurum tarafımıza bilgi ver-

28 Anayasa Mahkemesi, Cem Burak Karataş Başvurusu, 2014/19152, 18/10/2017, Genel Kurul Kararı <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/12/20171221.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/12/20171221.htm> E.T.20.03.2018

memiştir. Bu nedenle elimizdeki tek veri kaynağı olan Ankara Ticaret Odasının 2004 tarihli araştırmasıyla konuya açıklık getirmek zorunda kalınmıştır²⁹.

Ülkemizde 2004 yılında Ankara Ticaret Odası tarafından yapılan araştırmaya göre; 56 genelevin bulunduğu, bu genelevlerde çalışan seks işçisi sayısının 3000 civarı olduğu, 30.000 kadının vesika beklediği, 15000 civarında kadının ise tescilli olduğu yine; kayıt dışı çalışan seks işçilerinin sayısı 100.000 civarında olduğu ayrıca yıllık seks işçiliğinin cirosunun 3,4 milyar dolar olduğu tespit edilmiştir³⁰.

5. SEKS İŞÇİLİĞİNİN YASAL DAYANAĞI

Yukarıda belirttiğimiz üzere, ülkemizde seks işçiliğiyle ilgili ayrıntılı düzenleme 24.04.1930 tarih ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanununun 128 maddesine dayanılarak Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılmış olan 30.01.1963 tarihli Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğüdür.

Tüzük incelendiğinde içeriğinde seks işçiliğinin tanımının yapıldığı, işçilerin tescil ve sağlık muayene işlemlerinin nasıl yapılacağına açıklandığı, genelevlerin açılmaları ve işletilmesine ilişkin kuralların belirlendiği, tüzük kapsamında kurulacak komisyonların³¹ nasıl kurulup çalıştırılacağına açıklandığı ve ayrıca tüzük kapsamındaki kuralların ihlalden doğacak yaptırımların belirlendiği görülmektedir³².

²⁹ 11.01.2018 tarihinde Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığından 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu kapsamında Türkiye'de bulunan Yasal seks işçileri ile ilgili istatistik bilgiler talep edilmiş fakat 11.08.2018 tarih ve 1800078594 sayılı cevabi yazıyla ilgili bilgilerin 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanununun 7. Maddesi uyarınca kurum dışı kullanılmasının uygun olmaması sebebiyle uygun görülmediğine karar verilmiştir. 25.01.2018 tarihinde karar karşı Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna itiraz edilmiş ancak; kurul 08.02.2018 tarih ve 2018/217 karar sayısı ile itirazımı da ret etmiştir.

³⁰ Detaylı bilgi için bakınız: Ankara Ticaret Odası, *Hayatsız Kadınlar Dosyası Raporu 2004*. <http://www.atonet.org.tr/yeni/index.php?p=201&l=1> E.T. 27.03.2017

³¹ 19.04.1961 Tarihli Genel Kadınlar Ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler Ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü 1. Maddesinde belirtilen; Zührevi Hastalıklar ve Fuhuşla Mücadele Komisyonları ve Zührevi Hastalıklar ve Fuhuşla Mücadele Komisyonlarına Yardım Kurulları

³² Üçgöl, s.74

5.1. Seks İşçiliğinin Yasal Dayağın Olan Tüzük Kapsamında Bazı Kavramlar

5.2.1. Seks İşçiliği Kavramının Tanımı

Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü'nün 15. maddesinde seks işçilerinin tanımı yapılmıştır. Maddede kavram *"Başkalarının cinsi zevkini menfaat karşılığı tatmin etmeyi sanat edinen ve bunun için değişik erkeklerle münasebette bulunan kadınlar"* şeklinde açıklanmıştır.

Tanımdan anlaşılacağı üzere yasal seks işçisi olarak yalnızca kadınlar kabul edilmiştir. Diğer bir deyişle trans erkek bireylerin seks işçiliği yapmasına izin verilmemiştir. Bu durum seks yapmanın tüm insanlar için temel ihtiyaçlardan olması nedeniyle eleştiriye açıktır.

5.2.2. Seks İşçisi Olma Şartları

Bir kadının seks işçisi olarak tescil edilmesi için gereken şartlar, Tüzük'ün 20. maddesinde³³ belirlenmiştir. Ancak bu şartlar ön şartlar olarak kabul edilmiş ve devamında 21. maddede ek şartlar da konulmuştur.

Tüzük'ün 20. maddesine göre bir kadının seks işçisi olabilmesi için;

- Bir çok erkek ile cinsel ilişkisinin bulunması,
- Cinsel ilişkinin tekrar edilebilir boyutta olması,
- Kadının seks işçiliğini sanat edindiğinden şüphe edilmemesi,
- Gizli ve ayrıntılı yapılan araştırmada bir başkasının (değişik erkekler) cinsel ihtiyacını menfaat karşılığı tatmin etmeyi sanat edildiğinin anlaşılması,

³³ Madde 20: "Mükerreren ve bir çok erkeklerle münasebette bulunması dolayısıyla bir kadının fuhuşu sanat edindiğinden şüphe edilir ve hakkında gizli ve etraflıca yapılan inceleme ile elde edilen müspet delillerle kendisinin 15 inci maddede yazılı genel kadınlar vasıflarını haiz olduğu meydana çıkarılırsa, evvela bu kadını fuhuşa sürükleyen sebepler komisyonca araştırılır ve kendisinin tekrar namuslu bir hayata dönmesini sağlayacak tedbirler düşünülür. Bu tedbirlerin faide vermediği hallerde bu kadın hakkında 21 inci maddedeki şartlar varsa Genel Kadınlar hakkındaki hükümler, bu şartlar yoksa 23 üncü maddede yazılı sağlık tedbirlerine dair hükümler uygulanır."

- Seks işçiliğinin, neden yapıldığı hususların komisyonca araştırılıp “tekrar namuslu bir hayata” dönmesi için önlemlerin alınması,
- Alınacak önlemlere rağmen seks işçiliğinin engellenememesi gerekmektedir.

Görüldüğü üzere kadın bireyin seks işçisi olarak kabul edilmesi için, o kadının bir çok unsuru aynı anda ve bir arada bulundurması gerekmektedir. Ancak bu şartlar da yeterli olmamaktadır. Bir kadın bireyin seks işçisi olabilmesi için Tüzük’ün 21. Maddesinde belirtilen şu şartları da taşıması gerekmektedir.

- Fuhuş meslek edinmiş olmak veya hakkında komisyonca karar verilmiş olmak³⁴
- 21 yaşını doldurmuş olmak³⁵
- Türk vatandaşlığına sahip olmak³⁶
- Vatansız olmamak³⁷
- Evli Olmamak³⁸

Bu noktada Türk vatandaşı olma şartının niçin arandığı anlaşılma-
makla birlikte, Türk vatandaşı olmayanların zaten seks işçiliği yapma
imkanı bulunmadığından, “vatansız olmamak” şartına niçin ihtiyaç du-
yulduğu da anlaşılmamaktadır.

5.2.3. Seks İşçiliğinin İfa Yeri

Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fu-
huş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzük’ü seks
işçiliğinin yapılabileceği yerleri şu şekilde belirlemiştir³⁹:

³⁴ Bkz. Tüzük Madde 21/a

³⁵ Bkz. Tüzük Madde 21/b

³⁶ Bkz. Tüzük Madde 21/c

³⁷ Bkz. Tüzük Madde 21/d

³⁸ Bkz. Tüzük Madde 124 (ek madde)

³⁹ Bakanız: Genel Kadınlar Ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler Ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Züh-
revi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü 19.Maddesi

5.2.3.1. Genel Ev

“Genel ev” kavramı, Tüzük’ün 16. maddesinde “seks işçilerin bir arada oturarak seks işçiliği yaptığı yada bu amaçla toplandığı yerler” olarak tanımlamıştır⁴⁰.

Uygulamada sorun yaşanabilmesi nedeniyle genelev açma şartlarının tartışılmasının gerektiğini düşünsek de, konunun genişliği nedeniyle sadece genelev açacak kişi açısından aranan şartları belirtmekle yetineceğiz. Genelev açacak kişide aranan şartlar şunlardır⁴¹:

- 40 Yaşını bitirmiş olmak,
- Kısıtlı olmamak,
- Yabancı ülke vatandaşı olmamak,
- Vatansız olmamak,
- Ağır hapis veya altı aydan aşağı olmamak üzere hapis cezasına mahkum edilerek cezasının tamamen infazından veya af yahut zaman aşımı ile düştüğü tarihten itibaren beş yıl geçmiş olmak,
- Evli kadınlar için, eşinden noter huzurunda izin almış olmasıdır.

Yukarıdaki koşulları taşıması durumunda kadın veya erkek vatandaşların genelev açması mümkündür.

5.2.3.2. Birleşme Yerleri

Tüzük’ün 17. maddesi gereği, seks işçiliğinin ifa edilmesi için ayrılacak yerlerin kapalı mekanlar olması ve kısa süreli kullanıma tahsis edilmesi gerekmektedir⁴².

⁴⁰ Madde 16 – “Genel kadınların bir arada oturarak fuhuş yaptıkları veya bu mak- sat için toplandıkları yerlere (Genel ev) ismi verilir.”

⁴¹ Bkz.Tüzük Madde 51, 54

⁴² Madde 17 – Fuhuş maksadıyla muhtelif kimselere kısa müddetler için açık bulundurulmuş kapalı yerlere (Birleşme yerleri) denilir.

5.2.3.3. Tek başına Seks işçiliği Yapılan Yerler

Tüzük'ün 18. maddesi gereği, seks işçiliğini tek başına yapan kadınların fuhuş yaptıkları ikametgahları tek başına fuhuş yapılan ev olarak tanımlanmıştır⁴³.

6. İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra 10 Aralık 1948 tarihinde ilan edilen Birleşmiş Milletler İHEB insan hakları tarihi için bir dönüm noktası olmuştur. Bildirge bir çok devlet tarafından kabul edilerek uluslararası hukukun bir paçası halini de almıştır⁴⁴. Türkiye Cumhuriyeti bu beyannameyi 6 Nisan 1949 tarihinde onaylamıştır. Bildirge 30 maddeden oluşmakta olup, temel insan hak ve özgürlüklerini korunma altına almaktadır. Çalışma hakkı 23. maddede⁴⁵ düzenlenmekle temel hak ve özgürlüklerden olduğu kabul edilmiştir. İHEB'nin 23.maddesinin

-1.fıkrasında *“Herkesin çalışma, işini serbestçe seçme, adaletli ve elverişli koşullarda çalışma ve işsizliğe karşı korunma hakkı vardır.”* denilerek çalışma hakkı kapsamında çalışma hakkı,

-2.fıkrasında; *“Herkesin, herhangi bir ayırım gözetmeksizin, eşit iş için eşit ücrete hakkı vardır.”*denilmekle ayrımcılığın önlenmesi,

-3. fıkrasında *“Herkesin kendisi ve ailesi için insan onuruna yaraşır ve*

⁴³ Madde 18 – Fuhuşu tek başına yapan kadınların ikametgah edinin içinde fuhuş yapmayı itiyat ettikleri yerlere (Tek başına fuhuş yapılan ev) denir.

⁴⁴ Tarihçe için detaylı Bilgi Bakınız: Görkem Birinci, “İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin Kısa Tarihi I: Milletler Cemiyeti'nden Birleşmiş Milletler'e”, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, 2017, C.7, s.2.; Pir Ali Kaya - Işın Ulaş - Ertuğrul Yılmaz, “Uluslararası İnsan Hakları Hukukunda Çalışma Hakkı”, Sosyal Siyaset Konferans Dergisi, Sayı 70, 2016, s.55-80

⁴⁵ Madde 23 1. Herkesin çalışma, işini serbestçe seçme, adaletli ve elverişli koşullarda çalışma ve işsizliğe karşı korunma hakkı vardır. 2. Herkesin, herhangi bir ayırım gözetmeksizin, eşit iş için eşit ücrete hakkı vardır. 3. Herkesin kendisi ve ailesi için insan onuruna yaraşır ve gerekirse her türlü sosyal koruma önlemleriyle desteklenmiş bir yaşam sağlayacak adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır. 4. Herkesin çıkarını korumak için sendika kurma veya sendikaya üye olma hakkı vardır.

gerekirse her türlü sosyal koruma önlemleriyle desteklenmiş bir yaşam sağlayacak adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır.” denilmekle sosyal güvenlik hakkı ve insan onurunun korunması gereği,

-4. fıkrasında ise; *“Herkesin çıkarını korumak için sendika kurma veya sendikaya üye olma hakkı vardır.”* denilerek örgütlenme (sendikal) hakkı koruma altına alınmıştır⁴⁶.

Çalışma hakkı, bireylerin insan onurunu koruyacak / yakışacak gelirle yaşamını sürdürmesini koruma altına alan temel insan haklarından biridir. Çalışma hakkı yaşama hakkıyla doğrudan bağlantılı olup, bireyin toplum içinde insan onuruna yakışır bir şekilde hayatını sürdürebilmesi için gereklidir. Bu hak ayrıca diğer temel hak ve özgürlüklerin hukuk dünyasında anlam ve sonuç doğurmasında motor görevi de görmektedir⁴⁷.

Çalışma hakkı kavramı, çalışma ve hak kavramlarının birleşmesinden meydana gelen bir ifadedir. Çalışma kavramı yaşamın öznesi olan bireyin sürekliliğini sağlayan sosyal bir faaliyettir⁴⁸.

Çalışma hakkı esasında bir yandanda sosyal bir ödevidir. Zira bireyin çalışarak emek ve üretim ilişkisi içerisinde bulunması gerekmektedir. Nitekim Türk hukuku bakımından bakıldığında, Anayasa'nın (AY) 49. maddesinin⁴⁹ kenar başlığının “Çalışma Hakkı ve Ödevi” olarak düzenlenmesi de bu görüşümüzü desteklemektedir. Diğer bir deyişle, çalışma faaliyeti sadece bir hak değil aynı zamanda birey açısından bir görevdir.

⁴⁶ Açıklamalı İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/insan_haklari_evrensel_bildirisi.pdf E.T. 01.04.2018

⁴⁷ Kaya – Ulaş - Yılmaz, s.56-57

⁴⁸ Murat Şen, “İnsan Hakları bağlamında Çalışma Hakkı”, S. 17 <http://www.muratsen.org/wp-content/uploads/insan-haklar%C4%B1-ba%C4%9Flam%C4%B1nda-%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fma-hakk%C4%B1.pdf> E.T. 28.03.2018

⁴⁹ T.C. 1982 Anayasası “A. Çalışma hakkı ve ödevi Madde 49 – Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir. (Değişik fıkra: 3/10/2001-4709/19 md.) Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır.” <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.S.2709.pdf> E.T. 29.03.2018

Bu noktada belirtmeliyiz ki, AY'nın 49. maddesinin yer aldığı bölümün başlığı da “Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler” dir. Jellinek'in haklar kategorisinde⁵⁰ çalışma hakkı “pozitif statü hakları” na denk gelmektedir. Bilindiği üzere pozitif statü hakları, bireylere devlet erkinde olumlu bir hizmet ve yardım isteme imkanı tanıyan haklardır⁵¹. Bu açıdan çalışma hakkı aynı zamanda istem / talep içeren bir haktır.

Çalışma hakkının hukuki niteliği incelendiğinde çalışma hakkının bir çok temel hak ve özgürlükle ilintili, temel kamu haklardan biri olduğu da görülmektedir.

Çalışma hakkı ayrıca sahibinin sosyal durumunu korumaya yarayan, sahibine bağlı bir haktır. Diğer bir deyişle, çalışma hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır. Çalışma hakkının kişiye bağlı olması, kişinin bu hakkı kullanıp kullanmamakta özgür olması ve bu hakkı kullanmak istemesi durumunda bizzat kullanmasının gerektiği anlamına gelmektedir. Çalışma hakkının kullanılıp kullanılmamasının kişinin iradesine bağlı olmasının bir diğer sonucu ise, kişinin çalışma hakkını kullanmaya karar vermesiyle hukuki bir durum meydana getirmesidir. Bu durum, çalışma hakkının yenilik doğuran bir hak özelliğine de sahip olduğunu göstermektedir. Çalışma hakkının bir diğer özelliği ise, bir devlet egemenliği altında bulunan herkesin bu haktan yararlanabiliyor olmasıdır. Diğer bir deyişle, çalışma hakkı, devlet egemenliği altında yaşayan vatandaşlara ve yabancılara, yaş ve cinsiyet farkı gözetmeksizin her zaman ve her durumda tanınan, herkesin yararlanabileceği genel bir haktır⁵².

Çalışma hakkı aynı zamanda sosyal devlet ilkesinin hukuk dünyasında ve sosyal hayatta gerçekleşmesine yardımcı eden sosyal bir haktır.⁵³

⁵⁰ Detaylı bilgi için bkz. Aydın Turhan, “İnsanHakkı Kuşakları Arasındaki Tamamlayıcılık İlişkisi” İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2013, C.4 s.2

⁵¹ http://www.caglarerbek.com/2013/01/negatif-pozitif-ve-aktif-statu-haklar_28.html E.T. 02.04.2018

⁵² Fevzi Demir, “Çalışma Hakkı Kavramı ve Hukuki Niteleği”, Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu VI. Bildiriler, Petrol-İş Yayını:119, İstanbul, 2014 s.147-154

⁵³ Mustafa Kılıçoğlu, “Çalışma Hakkı Kapsamında İş Güvencesi” s.1 http://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/sunumlar/ym_4/KilicogluCalismaHakki.pdf E.T. 02.04.2018

Çalışma hakkı her ne olursa olsun bir işe sahip olmak anlamına gelmemektedir. Çalışma hakkı bireylere devlet erkinden çalışma ortamını, koşullarını, çalışma sürelerinin uygunluğunu, çalışan çocuk, kadın veya gençlerin korunmasını, adil ücret sağlanmasını, ücretli izin ve dinlenme imkanının sağlanmasını, sosyal güvenlik sağlanmasını ve çalışma hakkı ile bağlantılı olan diğer hakları talep etme imkanını talep etme imkanı sağlamakta, bu kapsamda devlete de bunları yapma yükümlülüğünü içermektedir⁵⁴.

Karel Vasak tarafından yapılan hakların kuşaklara göre ayrımında çalışma hakkı ikinci kuşak haklar kategorisinde yer almaktadır⁵⁵.

7. TÜRKİYE'DEKİ SEKS İŞÇİLİĞİNİN ÇALIŞMA HAKKI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu başlık altında İHEB'nin 23.maddesi (çalışma hakkı) kapsamında Türkiye'deki seks işçilerinin durumu değerlendirilecektir.

Seks işçiliğinin bir meslek olarak ele alınıp alınmayacağı konusunda ülkemizde farklı görüşler bulunmakta ise de, bu husus doğrudan inceleme konumuz olmadığından burada tartışma konusu yapılmayacaktır⁵⁶.

⁵⁴ Kılıçoğlu, s.7 E.T. 02.04.2018

⁵⁵ Detaylı bilgi için bkz. Mahmut Gökınar, "Bir Kavram Olarak İnsan Hakları Ve Çeşitli Açılardan Sınıflandırılması" Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2015, s.120

⁵⁶ Detaylı bilgi için bkz. Sabriye Dilek Demir, "Kadın Seks İşçiliğinin Hukuki Mevzuat Çerçevesinde İncelenmesi" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,2009; Halil Çelik,"Fahişelikten Seks İşçiliğine: Örgütlenme Deneyimi ve Güncel Tartışmalar"https://www.academia.edu/15642411/Fahi%C5%9Felikten_Seks_%C4%B0%C5%9F%C3%A7ili%C4%9Fine_%C3%96rg%C3%BCtlenme_Deneyimi_ve_G%C3%BCncel_tart%C4%B1%C5%9Fmalar E.T.04.04.2018; <https://bianet.org/bianet/print/86376-pornografiye-ve-seks-endustrisine-hayir> E.T.03.04.2018;<https://www.birgun.net/haber-detay/seks-isciligi-bir-meslektir-75953.html> E.T.03.04.2018; Ergün Altan, "Kırmızı Şemsiye: Seks Meslek Olarak Tanınsın", 06.03.2014, <http://sendika62.org/2014/03/kirmizi-semsiye-seks-isciligi-meslek-olarak-taninsin-ergun-altan-171989/> E.T.03.04.2018; <http://www.kaosgl.org/sayfa.php?id=6527> E.T.03.04.2018;http://www.ikgv.org/sws_dosyalar/seks_isciligi_genel.pdf E.T.02.03.2018; Umut Güner, "Türkiye'de Seks İşçiliği", 16.02.2009, <http://kaosgl.org/sayfa.php?id=2483> E.T.04.04.2018; <http://scora.turkmsic.net/blog/seks-isciligi-onurlu-bir-meslektir> E.T.04.04.2018; <https://proleteren.wordpress.com/2014/07/28/fuhus-seks-isciligi/> E.T. 04.04.2018

7.1. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi 23 maddesi 1. Fıkranın Değerlendirilmesi

Bildirgenin 23. maddesinin 1. fıkrasında “Herkesin çalışma, işini serbestçe seçme, adaletli ve elverişli koşullarda çalışma ve işsizliğe karşı korunma hakkı vardır.” denilmek suretiyle çalışma özgürlüğü ile birlikte çalışılan ortamın elverişli olması ve işsizlikten korunma hakları da düzenleme altına alınmıştır.

7.1.1. Çalışma Özgürlüğü Açısından

Çalışma özgürlüğü, kişinin istediği işte çalışabilme özgürlüğü anlamına gelmektedir⁵⁷. Çalışma hakkının hukuki niteliğini kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olarak kabul ettiğimizde, kişinin bu hakkını kullanıp kullanmamasını da onun iradesine bırakmamız gerekmektedir. Bu durum, çalışma hak ve özgürlüğünün bir biriyle uyum içinde olduğunu göstermektedir.

Çalışma özgürlüğü, AY'nın “Temel Haklar ve Ödevler” başlığı taşıyan ikinci kısmının üçüncü bölümünde “Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler” başlığı altında 48. maddede “Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir...” şeklinde düzenlenmekle, İHEB kapsamında çalışma özgürlüğü güvence altına alınmış olmaktadır. Ayrıca vurgulamalıyız ki, AY'nın 48. maddesinde “herkes” denilmekle hiçbir ayırım gözetilmeksizin Türkiye’de yaşayan insanların tamamına din, dil, ırk gibi ayrımlar gözetilmeksizin (kanuni şartlara uygun olmak şartıyla) çalışma hakkı verilmiştir. Bu durumda ülkemizde yaşayan herkesin seks işçiliği yapmayı da seçebilme imkanına sahip olması gerekmektedir. Ancak Tüzük’ün 21. maddesine baktığımızda seks işçiliği yapabilmek için cinsiyet, yaş ve vatandaşlık hususlarında sınırlamalar bulunduğunu görmekteyiz. Getirilen bu sınırlamalar bireyin seks işçiliği alanında çalışma özgürlüğüne bir engel olup, Anayasa’nın 48. maddesine ve İHEB’nin 23/1 maddesine aykırıdır.

⁵⁷ Mustafa Cin, “Türk Soylu Yabancıların Türkiye’de Çalışma Özgürlüğü”, Mevzuat Dergisi, 2005, S.88 <https://www.mevzuatdergisi.com/2005/04a/06.htm> E.T.04.04.2018

Bu noktada önemle vurgulamalıyız ki, normlar hiyerarşisi gereği Tüzük AY'a aykırı olamayacaktır. Ayrıca AY'nın 90. maddesinde⁵⁸ usulüne göre onaylanıp yürürlüğe giren uluslararası anlaşmaların iç hukuk açısından bağlayıcı olduğu düzenlendiğinden Tüzük bu yönüyle de hukuka aykırılık teşkil etmektedir. AY'nın 90. maddesinde temel hak ve hürriyetlerle ilgili kanunların uluslararası anlaşmalarla çatışması durumunda uluslararası anlaşmaya üstünlük tanınması nedeniyle de⁵⁹ Tüzük'ün çelişen hükümlerinin esasında geçersiz kaldığını söyleyebiliriz.

7.1.1.1 Yaş Açısından Sınırlama

Tüzük'ün 21 maddesinin b fıkrasında seks işçisi olabilmek 21 yaşını doldurmuş olmak şartına bağlanmıştır. Bu durumda diğer koşulları taşısa da bir kimse 21 yaşını doldurmadıkça seks işçisi olarak çalışamayacaktır.

Reşitliğin 18 yaşa bağlanmasına karşın seks işçiliğinin 21 yaşını doldurmaya bağlanmasının temel sebebi, Tüzük'ün yürürlüğe girdiği tarihte yürürlükte olan 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 436. maddesinde⁶⁰ 21 yaşını doldurmamış kişiyle fuhuş amaçlı cinsel ilişkinin suç

⁵⁸ 1982 Anayasası, MADDE 90- Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak anlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır. Ekonomik, ticari veya teknik ilişkileri düzenleyen ve süresi bir yılı aşmayan anlaşmalar, Devlet Maliyesi bakımından bir yüklenme getirmemek, kişi hallerine ve Türklerin yabancı memleketlerdeki mülkiyet haklarına dokunmamak şartıyla, yayımlanma ile yürürlüğe konabilir. Bu takdirde bu anlaşmalar, yayımlarından başlayarak iki ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine sunulur. Milletlerarası bir anlaşmaya dayanan uygulama anlaşmaları ile kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yapılan ekonomik, ticari, teknik veya idari anlaşmaların Türkiye Büyük Millet Meclisince uygun bulunması zorunluğu yoktur; ancak, bu fıkraya göre yapılan ekonomik, ticari veya özel kişilerin haklarını ilgilendiren anlaşmalar, yayımlanmadan yürürlüğe konulamaz. Türk kanunlarına değişiklik getiren her türlü anlaşmaların yapılmasında birinci fıkra hükmü uygulanır. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası anlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (Ek cümle: 7/5/2004-5170/7 md.) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası anlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyumsuzluklarda milletlerarası anlaşma hükümleri esas alınır.

⁵⁹ Kemal Gözler, Gürsel Kaplan, İdare Hukuku Dersleri, Ekin, Bursa, 2015, s.36-37

⁶⁰ Madde 436(Değişik madde: 11/06/1936 - 3038/1 md.) “ Her kim fuhuş zımında rızasız olsa bile henüz yirmi bir yaşını bitirmeden bir bakiri veya bir kadını yahut cebir ve şiddet veya tehdit veya nüfuz icrası yahut hile ile yirmi bir yaşını bitiren bir bakir veya kadını başkası için ifgal veya tedarik veyahut sevk veya bir yerden diğer yere naklederse bir seneden üç seneye kadar hapis ve elli liradan beş yüz liraya

olarak düzenlenmesinden kaynaklanmaktaydı. Başka bir anlatımla, Ceza Kanunu ve Tüzük'ün birbirine uyumlu olması sağlanmak istenmekteydi. Ancak 765 sayılı TCK yürürlükten kaldırılmıştır. Onun yerine yürürlüğe giren 5237 Sayılı TCK'da⁶¹ ise bu hususta düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumda yaş sınırının 18 yaşın doldurulmasına indirilmesinde hukuki açıdan bir sakınca bulunmamaktadır⁶². Bu kabulümüz karşısında 18 yaşını dolduran ancak 21 yaşını doldurmayan kişiler bakımından seks işçiliği yapmak özgürlüğünün sınırlandırıldığını söyleyebiliriz. Konunun yargıya götürülmesi halinde getirilen yaş sınırının AY ve İHEB'ye aykırılık teşkil etmesi nedeniyle iptal edilebileceğini düşünmekteyiz.

7.1.1.2 Cinsiyet Açısından Sınırlama

Makalemizde kısaca “Tüzük” şeklinde ifade ettiğimiz mevzuatın açık adını bu noktada tekrar yazmak durumundayız. Zira, Tüzük'ün tam adı “Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler Ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele”dir. Tüzük'ün isminden de anlaşılacağı üzere ülkemizde seks işçiliği yapabilmek için kadın olmak gerekmektedir. Başka bir anlatımla ülkemizde seks işçisi olabilmek için cinsiyet bakımından da sınırlamaya gidilmiştir.

Tüzük'ün ikinci kısmında “tarifler” kenar başlığı altında düzenlenen 15. Maddesinde de seks işçisi tanımlanırken Tüzük'ün adına uygun şekilde “kadın” vurgusu yapılmıştır⁶³. Yukarıda belirttiğimiz üzere, AY'nın 48. maddesinde herkese dilediği alanda çalışma özgürlüğü tanınmıştır.

kadar ağır para cezasile cezalandırılır. Bu fiil yirmi bir yaşını doldurmıyan bakir veya kadın hakkında iğfal veya cebir ve şiddet veya tehdit veya nüfuz icrasile yahut kardeş veya usul veya sıhri usulden yahut koca veya veli veya vasi veya muallim veya mürebbi veya hizmetkarları yahut nezaretleri altına verilen sair kimseler tarafından yapılırsa iki seneden beş seneye kadar hapsolünür Bu fasla giren suçların ihzari hareketlerini işleyenler asıl suç için yazılı cezanın altı da biri ile cezalandırılır.” <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/765.htm> E.T.04.04.2018.

⁶¹ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu bakınız: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf> E.T. 04.04.2018

⁶² Üçgül, s.75

⁶³ Genel kadınlar : Madde 15 – (Değişik : 31.1.1973 - 7/5786 K.) Başkalarının cinsi zevkini menfaat karşılığı tatmin etmeyi sanat edinen ve bunun için değişik erkeklerle münasebette bulunan kadınlara (Genel kadın) denilir

dan yasa dışı çalışmaktadırlar. Yasa dışı çalışma ise, sadece çalışanların kendi sağlıkları bakımından değil, toplum sağlığı bakımından da tehlike yaratmaktadır. Bu durum dahi başlı başına İHEB'ye aykırılık teşkil etmektedir. Kaldı ki bu sakınca sadece çalışma hakkı bakımından değil, sağlık hakkı gibi daha pek çok hakkının ihlali olarak da görülebilecektir.

7.1.1.3. Yabancılık Unsuru Açısından Sınırlama

Tüzük'ün 21 maddesinin c fıkrasında seks işçisi olmak için yabancı olmama şartı da aranmıştır. Diğer bir deyişle, yabancıların Türkiye'de seks işçisi olarak çalışma özgürlüğü ortadan kaldırılmıştır. Bu noktada İHEB ve AY'a döndüğümüzde, bu metinlerde çalışma özgürlüğü düzenlenirken "Herkes" kavramından hareket edilmesi nedeniyle getirilen bu sınırlamanın da hukuka aykırı olduğunu söyleyebiliriz. Ancak önemle vurgulanmalıdır ki, AY'da yabancıların temel hak ve özgürlüklerinin sınırlandırılması özel olarak düzenlenmiştir. AY'nın "Yabancıların Durumu" kenar başlıklı 16. maddesi "*Temel hak ve hürriyetler, yabancılar için, milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabilir*" şeklindedir. Hükümden de anlaşılacağı üzere temel hakların milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlandırılması kabul edilmiştir. Bu kapsamda iç hukukta çeşitli iş alanları, kanunlarla yabancılar yasaklanmış veya çalışma iznine tabi tutulmuştur⁶⁷.

Türkiye'de bazı iş ve meslekleri yabancıların yapıp yapmayacakları ayrı ayrı yasalarla düzenlenmiştir⁶⁸. Fakat seks işçiliği ile ilgili olarak yasak koyan metne baktığımızda yasağın yasayla değil tüzükle getirildiğini görmekteyiz. AY'nın 16. maddesinde yabancıların temel hak ve özgürlüklerinin ancak kanunla sınırlandırılabilceğinin hüküm altına alınma-

http://www.kirmizisemsiye.org/Dosyalar/3%20Mart_INFO%20SHEET.pdf E.T. 04.04.2018; http://www.kirmizisemsiye.org/Dosyalar/3%20Mart_%C4%B0DAR%C4%B0%20PARA%20CEZASI%20INFO%20SHEET.pdf E.T. 04.04.2018; http://www.kirmizisemsiye.org/Dosyalar/erkek_i%C3%A7%20sayfalar_BASKI.pdf E.T. 04.04.2018; <http://www.milliyet.com.tr/avukattimbaskidan-seks-iscisi--gundem-2078767/> E.T. 01.02.2018; <http://www.sivilsayfalar.org/2017/03/06/seks-iscilerinin-uzerindeki-baski-zulüm-hep-ayni/> E.T. 04.04.2018

⁶⁷ Aysel Çelik, *Yabancılar Hukuku*, İstanbul, Beta, 2016, s.162-163

⁶⁸ Detaylı bilgi için bakınız Çelik, s.162 vd.

sına rağmen; seks işçiliğinin düzenleyici işlem olan tüzükle sınırlanması AY'a aykırılık teşkil etmektedir.

Mevcut sınırlamaya İHEB'de de yer verilmediğinden getirilen sınırlandırma uluslararası yükümlülüklerimize de aykırılık teşkil etmektedir.

Getirilen bu sınırlama tıpkı yukarıda yaptığımız açıklamalarda olduğu gibi yabancıların yasa dışı çalışmasına sebep olmakta, bu durumsa gerek onların gerekse toplumun sağlığını tehlikeye atmaktadır⁶⁹.

7.1.2. Çalışma Ortamının Elverişli Olması Açısından

Çalışma ortamı bakımından Tüzük'te AY'nın 49. maddesi ve İHEB'nin 23. maddesinin 1. fıkrasına uygun olarak düzenleme yapılmıştır. Sosyal haklar gereği devlet, olumlu bir edimde bulunma, çalışma ortamını elverişli hale getirme gibi yükümlülükler ve buna dönük yasal düzenlemeler yapmak ve kurumları oluşturmak ödevi altındadır⁷⁰. Kaldı ki çalışma hakkının hukuk dünyasında anlamlı bir hale gelmesinin koşullarından biri de çalışanın, çalışma ortamının insan haklarına elverişli olmasının gerektiği izahatın varestedir. Bu noktada seks işçilerinin çalışma ortamının elverişli olup olmadığı meselesini ikili ayırım yaparak açıklanmaya çalışılacağız.

Tüzük'te seks işçilerinin çalışma ortamı detaylı bir şekilde düzenlenmiştir. Tüzük'ün 46. maddesinde⁷¹ genelevin açılabilmesi için genelevin açılacağı yerde polis teşkilatının ve sağlık ocağının bulunması esas alınmıştır. Yine Tüzük'ün 7. kısmında seks işçiliğinin yapılacağı ortamın

⁶⁹ Benzer açıklamalar için bkz. Uğur Batı, "Hayatın Arka Sokakları: Seks İşçilerine Karşı Toplumsal Şiddet", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2008, C.10, s.2.; Ördök, s.91. <http://www.kirmizisemsiye.org/Dosyalar/Rapor%20T%C3%BCrk%C3%A7e%20PDF.pdf> E.T. 04.04.2018; Ömer Faruk Kazancı, "Seks İşçilerinin Yaşadığı Mağduriyetlere Kısa Bir Bakış", 02.07.2012, <http://www.bukak.boun.edu.tr/?p=727> E.T. 04.04.2018; <http://arsiv.ntv.com.tr/news/255563.asp> E.T.04.04.2018

⁷⁰ Sarper Süzek, İş Hukuku, İstanbul,2016, Beta, 2016 s. 59-61

⁷¹ Madde 46 – Genel evlerin açılabilmesi için: a) Polis teşkilatı olmak, b) Hükümet veya belediye tabii bulunmak, c) Bu Tüzüğün sağlık kayıt ve şartlarına ait hükümlerini uygulayacak vasıtalara malik olmak veya bu hükümlerin uygulanmasını mümkün kılacak müesseselerin kurulmasını sağlamak, şarttır

hijyenik olması, korunma aracı olarak prezervatif bulundurulması⁷², günün belli saatinden sonra müşteri kabul edilmemesi⁷³, kapı ve pencere boyutlarının belli şekilde olmasına kadar çok ayrıntılı hükümler bulunmaktadır⁷⁴.

Tüzük, her ne kadar yasal seks işçilerinin çalışma ortamı hakkında gereksiz düzenlemeler içeriyorsa da, çalışma ortamının elverişli olması açısından olumlu değerlendirilmelidir.

Seks işçilerine elverişli ortamın sağlanması konusunda asıl problem yasal olmayan seks işçileri kategorisinde ortaya çıkmaktadır. Kayıt dışı çalışan seks işçileri kimi zaman kendi imkanlarıyla kiraladıkları evlerde, kimi zamanda otoyol kenarlarında müşterilerinin araçlarında yada masaj solunu vb alanlarda seks işçiliği yapmak zorunda kalmaktadır. Bu da yasal olmayan seks işçilerinin çalışma ortamlarından kaynaklı güvenlik ve sağlık problemi yaşamalarına ve hatta müşterileri tarafından şiddete maruz kalmalarına sebep olmaktadır⁷⁵. Nitekim Kadıköy Belediyesi ve İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı tarafından yapılan bir araştırmada seks işçilerinin maruz kaldıkları şiddetin yoğunluğunu gözler önüne sermiştir. Araştırmaya göre yasal olmayan seks işçilerinin yüzde 43'ü müşterilerinden şiddet gördüklerini belirtmişlerdir. Bu seks işçilerinden 26 kişi darp, 14 kişi gasp, 12 kişi kaçırma, 7 kişi alıkoyma, 4 kişi bıçaklama, 9 kişi tecavüz, 4 kişi para ödememe, 8 kişi öldürmeye teşebbüs ve silah çekme, 3 kişi cisim atma, 3 kişi ise aşağılamaya maruz kaldığını belirtmiştir. Ayrıca 37 kişi de polislin kendilerine şiddet uyguladığını belirt-

⁷² Madde 75 – (Değişik : 31.1.1973 - 7/5786 K.) Fuhuş yerlerinde alınması gerekli genel hijyen şartları yanında bir korunma aracı olarak prezervatif bulundurulur

⁷³ Madde 78 – Fuhuş yerlerine saat 24.00 den sonra hiçbir ziyaretçi kabul edilmez.

⁷⁴ Madde 81 – Fuhuş yerlerinin kapıları camsız ve daima kapalı olacak ve ancak ziyaretçiler tarafından çalındıktan sonra açılacaktır. Kapı zili veya tokmağının yanında evin numarasını gösteren okunaklı bir levha bulunacaktır. Evin bütün pencerelerine yolun seviyesinden itibaren iki metre yüksekliğindeki hizaya kadar buzlu veya sair herhangi bir surette gayri şeffaf kılınmış cam geçirilecek ve birinci katın bu yüksekliğe kadar olan pencere kanatları mihlanarak hiç bir suretle açılmasına müsaade edilmeyecektir. Diğer katların pencereleri açılabilirse de kadınların pencere önünde açık saçık oturarak kendilerini teşhir etmeler ve geçenlere söz atmaları yasaktır.

⁷⁵ Detaylı bilgi için bkz. Batı, s.210 vd.

miştir⁷⁶. Bu verilerden hareketle, seks işçiliğinin elverişli çalışma ortamının sağlanması konusunda Türkiye'nin AY ve İHEB gereklerine uygun davranmadığını söyleyebiliriz.

7.1.3. İşsizlikten Korunma Açısından

İHEB'nin 23. maddesinin 1. fıkrasında. "... işsizliğe karşı korunma hakkı vardır." denilerek bireyler koruma altına alınmıştır. AY'da da 49. maddede "... işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır." denilmek suretiyle bireyler İHEB'ye uyumlu olarak güvence altına alınmıştır.

İşsizlik kavramı Türk Dil Kurumu tarafından⁷⁷ "iş bulamama durumu" olarak tanımlanırken başka bir tanımda da işsizlik, "çalışma yeteneğinin bulunmasına ve sürekli iş aramasına rağmen iş bulamayan bireylerin durumu" şeklinde tanımlanmıştır⁷⁸.

Türkiye'deki seks işçilerini işsizlikten korunma açısından incelendiğinde, ilk göze çarpan husus, bu konuda yasal düzenlemeleri yapan Tüzük'ün zaten seks işçiliğini bir iş-meslek olarak görmekten uzak olduğudur. Tüzük'te seks işçilerinin bir an önce "normale" dönmeleri için bir çok hüküm konulmakla, bireyler bu seks işçiliğinden vazgeçirilmeye çalışılmıştır. Nitekim Tüzük'ün 13. maddesinin c fıkrasında⁷⁹ seks işçiliği "namasuzluk ve ahlaksızlık" olarak görülmektedir. Tüzük'ün 20. maddesinde de⁸⁰ seks işçisi olarak tescil edilmeye karar verilen kişilerin

⁷⁶ http://www.igkv.org/sws_dosyalar/calisma_riskler.pdf E.T. 05.04.2018

⁷⁷ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ac4b2a656bca7.86253025 E.T. 05.04.2018

⁷⁸ Yunus Taş - Merve Bilen, "Avrupa Birliği Ve Türkiye'de Genç İşsizliği Sorunu Ve Çözüm Önerileri" HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 2014/2, C.3, S.6, s.53

⁷⁹ 19.04.1961 Tarihli Genel Kadınlar Ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler Ve Fuhuş Yüzünden Buluşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü Madde 13/ c" Namuslu kimseleri fuhşa ve ahlaksızlığa tahrik ve teşvik edenleri tesbit etmek,"

⁸⁰ 19.04.1961 Tarihli Genel Kadınlar Ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler Ve Fuhuş Yüzünden Buluşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü Madde 20: "Mükerreren ve bir çok erkeklerle münasebette bulunması dolayısıyla bir kadının fuhuşu sanat edindiğinden şüphe edilir ve hakkında gizli ve etraflıca

tekrar namuslu bir hayata dönmesi için önlemlerin alınacağı, bu önlemlerin namuslu hayatta dönmede yarar sağlamaması durumunda son çare olarak seks işçisi olarak tescil edileceği açıkça belirtilmiştir.

Tüzük'ün 108 maddesinde⁸¹ seks işçisinin seks işçiliğinden vazgeçmek istediğine kanaat getirdiğinin anlaşılması durumunda komisyon tarafından himaye edileceği düzenlenirken; 109. maddede⁸² ise, seks işçilerinin fena bir hayat sürdürdükleri, onları bu fenalıktan kurtarmak için çalışma yapan derneklerle işbirliği yapılacağı ve fena hayatlarından kurtaracak tedbirlerin alınacağı belirtilmektedir.

Tüzük'ün ilgili maddeleri göz önüne alındığında, seks işçiliğini meslek olarak kabul etmeyen devlet erkinin, bu insanları işsizliğe karşı korumasını ve önlem alınmasını beklemek fazla iyimserlik olacaktır. Zira devlet önlem almak bir yana ötekileştirmektedir.

Tüzük'ün 4. kısmında genel evlerin açılma şartları ve mükellefiyetleri düzenlenirken çok katı ve ayrıntılı kurallar getirilmiştir. Bu durum işsizliğin önlenmesi bir yana hali hazırda kurulan bir çok genelevin de

yapılan inceleme ile elde edilen müspet delillerle kendisinin 15 inci maddede yazılı genel kadınlar vasıflarını haiz olduğu meydana çıkarılırsa, evvela bu kadını fuhşa sürükleyen sebepler komisyonca araştırılır ve kendisinin tekrar namuslu bir hayata dönmesini sağlayacak tedbirler düşünülür. Bu tedbirlerin faide vermediği hallerde bu kadın hakkında 21 inci maddedeki şartlar varsa Genel Kadınlar hakkındaki hükümler, bu şartlar yoksa 23 üncü maddede yazılı sağlık tedbirlerine dair hükümler uygulanır.”

⁸¹ 19.04.1961 Tarihli Genel Kadınlar Ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler Ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü Madde 108. Madde;” Fuhuş hayatından vazgeçmek istediğine kanaat getiren genel kadınları zührevi hastalıklar ve fuhuşla mücadele komisyonu himaye edecektir. Bu gibi kadınların ellerinden alınmış olan nüfus hüviyet cüzdanları geri verilme durumlarının bir süre gizlice göz altında bulundurulmasına itina edilir.”

⁸² 19.04.1961 Tarihli Genel Kadınlar Ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler Ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü Madde 109; “Zührevi hastalıklar ve fuhuşla mücadele komisyonları, genel kadınları fena hayatlarından vazgeçirebilmek veya yeniden fuhuş hayatına atılmış veya atılmak üzere bulunan kadınları bu fena yoldan kurtarmak için alacakları tedbir ve yapacakları teşebbüslerde, bu maksatlarla veya buna yakın gayelerle teşekkül etmiş olan hayır derneklerinin çalı şmalarından faydalanırlar. Komisyon, bu gibi derneklerle temasa geçerek yılda bir defa olağanüstü toplantı yapar ve bu dernekler başkan veya temsilcilerini davet ederek bunlarla beraber fuhuşun zararlarını önleyecek, düşmüş kadınları fena hayatlarından kurtaracak tedbirleri alır.”

kapatılarak⁸³ bir çok kayıtlı seks işçisinin işsiz kalmasına veya kayıt dışı olarak kötü koşullarda çalışmasına sebebiyet verecek niteliktedir.

7.2. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi 23 maddesi 2. Fıkranın Değerlendirilmesi

Bildirgenin 23. maddesinin 2.fıkrasında; *“Herkesin, herhangi bir ayırım gözetmeksizin, eşit iş için eşit ücrete hakkı vardır.”* denilerek eşitler arasında ücret açısından eşitlik vurgusu yapılmıştır. Anayasamızın 55. maddesi⁸⁴ de ücrete adalet sağlanması kenar başlığında işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ile ilgili düzenleme yaparak bildirgeye uyum sağlamıştır. Türkiye ücret adaletinin sağlanmasını için bir çok uluslararası belgeye taraf olmuş ayrıca iç hukukunda paralel düzenlemeler yapmıştır⁸⁵. Ancak yasal seks işçilerinin ücret açısından eşitliğin nasıl sağlanabileceği konusunda mevzuat itibarıyla ya da akademik olarak herhangi bir kıstas belirlenmemiştir.

7.3. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi 23 maddesi 3. Fıkranın Değerlendirilmesi

İnsan hakları Evrensel bildirgesinin 23. maddesinin 3. fıkrası *“Herkesin kendisi ve ailesi için insan onuruna yaraşır ve gerekirse her türlü sosyal koruma önlemleriyle desteklenmiş bir yaşam sağlayacak adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır.”* denilerek önümüze sosyal güvenlik hakkını koymakta ve insan onurunu yakışır hayatın idame edilmesi unsurunu öne sürmektedir.

⁸³ Detaylı Bilgi İçin bakınız: <http://www.pembehayat.org/haberler.php?id=1654> E.T. 04.04.2018; <http://www.milliyet.com.tr/genelevler-ayaga-kalkti-gundem-1651361/> E.T. 04.04.2018; <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/genelev-kapandi-emniyet-muduru-bu-mesaji-paylasti-40583924> E.T. 04.04.2018; <https://m.bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/185146-kapatilmak-istenen-antep-genelevinden-leyla-anlatiyor> E.T. 04.04.2018; <http://www.internethaber.com/genelevler-kapatiliyor-mu-618672h.htm> E.T. 04.04.2018

⁸⁴ MADDE 55- Ücret emeğin karşılığıdır. Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alır.

⁸⁵ Detaylı Bilgi İçin Bakınız: Ebru Çolakoğlu, *Türk İş Hukukunda İşverenin Eşit Davranma Borcu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011; Mustafa Kılıçoğlu, “İşHukukunda Ayrımcılık” http://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/sunumlar/ym_4/KilicogluAyrımcilik.pdf E.T. 04.04.2018

7.3.1. İnsan Onuruna Yakışır Yaşam Sürdürme Açısından

Bildirgenin 23. maddesinin 3. fıkrasında insan onuruna yakışır bir yaşam hakkı tesis edilmesi gerektiği vurgulanırken, AY'nın 1, 17 ve 32. maddelerinde de insan onuru kavramına yönelik paralel düzenlemeler yapılmıştır.

İnsan onuru⁸⁶ doktrinde “insanın kimliğini ve kişiliğini tanımlayan, hiç kimsenin bahşetmesine bağlı olmadığı için dokunulmazlığı/mahremiyeti de kendiliğinden garantiye alınmış olan insanın verili yapısı” olarak tanımlanmaktadır. İnsan onuru kavramını değerlendiren Anayasa Mahkemesi de 28.6.1966 tarihli kararında⁸⁷ bu kavramı “insanın ne durumda, hangi şartlar altında bulunursa bulunsun sırf insan oluşunun kazandırdığı değerin tanınmasını ve sayılmasının anlatılması” olarak değerlendirilmiştir. İnsanın sadece insan olmasından kaynaklı insan onuru kavramı, ancak özgürlük ve eşitlik denklemi ile hukuk dünyasında kendisini var edebilecektir⁸⁸.

Bu noktada vurgulamalıyız ki, sosyal devlet ilkesi egemenliği altında yaşayan tüm vatandaşların insan onuruna yakışır yaşam sürdürmesi için gerekli tüm önlemleri almak, kurumları inşa etmekle yükümlüdür.

Türkiye'nin seks işçiliği uygulamasına bakıldığında bir çok nedenden ötürü insan onuru ile bağdaşmayan uygulamalar görülmektedir. Nitekim seks işçileri ifa ettikleri meslekleri nedeniyle toplum tarafından ötekileştirilmeye ve psikolojik baskılara maruz kalmaktadır. Bu nedenden ötürü ister istemez bir çok seks işçisi alkol-uyuşturucu madde kul-

⁸⁶ Şaban Ali Düzgün, “İnsan Onuru: Kaynağı, Sınırı Ve Temellendirilmesi” s.1 www.sabanaliduzgun.com/?wpdmact=process&did=MTEuaG90bGluawE.T. 04.04.2018

⁸⁷ Anayasa Mahkemesi, 28.6.1966 tarih ve 1963/132 esas, 1966/29 karar sayılı <http://kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/b95ec65c-f13d-4bcd-a586-4f2b970f58c3?excludeGerekce=False&wordsOnly=False> E.T. 04.04.2018

⁸⁸ İbrahim, Ö. Kaboğlu, *Anayasa Hukuku Dersleri Genel Esasları*, Legal, 2014 İstanbul, s.213

lanma sorunuyla baş başa kalabilme ihtimali yüksek olup bu da seks işçilerinin sağlığını ciddi şekilde tehdit etmektedir^{89 90}.

Yasal seks işçiliğinin dayanağı olan Tüzük'te seks işçisi olarak tescil edilme kararının Komisyon'nun takdir yetkisine bırakılması da objektif değildir.

Yasa dışı seks işçiliği yaparken tespit edilen seks işçisinin seks işçiliğini alışkanlık haline getirdiğine komisyon tarafından karar verilirse bu kişinin de seks işçisi olarak tüzük kapsamında tescili gerekecektir. Bu tescilden sonra seks işçisinin genelevde çalışması hususunda rızası alınmamaktadır. Seks işçileri tescilden sonra vesikalı olduklarından ötürü başka bir hayat yaşama şansları kalmamaktadır. Bu durumda da çoğu kez fiziksel veya ekonomik şiddet aracılığıyla genelevde geçen hayatları yaşam biçimleri haline gelmektedir⁹¹.

Yine bir çok seks işçisi tüzük kapsamında koşulları taşımasına rağmen komisyon tarafından tescil beklediğinden ötürü mesleklerini kayıt dışılığına yönelmekte bu da insan onuruna yakışmayan bir çok durum meydana getirmektedir.

Tüzük kapsamında seks işçisi olarak tescil edilmesine karar verilen seks işçisinin kimliği alınarak⁹² karşılığında "hüviyet muayene cüzdanla-

⁸⁹ Çokar - Kayar, s.36

⁹⁰ Bkz. (Bilimsel Araştırma Sonucu İçin) Ayşe Yüksel, İstanbul Genel Evlerinde Çalışan Kadınların Mediko-Sosyal durumları, Yayınlanmamış Doktora, Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 1991; Aysun Balseven Odabaşı, *Ankara İli Genelevlerinde Çalışan Kadınların Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıkları Meslek Riskleri Uğradığı Şiddet ve İstismar Bağlamında Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2009

⁹¹ Çokar - Kayar, s.83-84

⁹² Madde 22 – Genel kadın olarak tescili gerekeceği komisyon tarafından 20 nci maddeye göre yapılan inceleme ile anlaşılan kadınların her biri için ekli örneğe göre (Sicil kartonu) tertip edilip numaralanır ve bu kartona kadınların birfotoğrafi yapıştırılıp adları, soyadları, yaşları, doğdukları, ikamet ettiklerive fuhuş yapacakları yerler kaydolunur. Bu kartonlar, komisyonca uygun görülen bir yerde saklanır. Kadınların nüfus hüviyet cüzdanları da makbuz karşılığında alınarak kartonaeklenir. Bu suretle kaydedilen genel kadınların ellerine sicil kartonunun numa-rasını gösteren, ekli örneğine uygun bir (Hüviyet muayene cüzdanı) verilir. Bu cüzdanda, sahibinin kim olduğunu gösteren bilgilerden başka, sicil kartonundakinin aynı olan bir fotoğrafı ve yılın her ayına mahsus birer sahife üzerine haftada iki defa yapılacak muayenele- rin kaydına mahsus haneleri gösteren bir kısım bulunur. Bu cüzdanlar her yıl değiştirilir.

rı” verilmekte bu durumda ister istemez seks işçilerinin resmi işlemlerini takip etmesini zorlaştırmakta araçlara bağlılığı artırmaktadır.

Tüzük'te düzenlenmemesine rağmen uygulamada seks işçileri yaşamlarını genelevlerde sürdürme zorunluluğu altında tutulmaktadır. Bu işçilerin genelev dışına çıkmaları bağlı buldukları emniyet birimlerinin iznine bağlanmış olup; dışarı çıkmalarının uygun görülmesi durumunda da, güvenlik gerekçesiyle bir başka genelev çalışanının refakat koşuluyla genelev dışına çıkmalarına müsaade edilmektedir⁹³.

Ayrıca vurgulanmalıdır ki, devlet erki seks işçiliği olgusuna salt kamu sağlığı açısından baktığından, seks işçilerinin genelevlerde yaşadığı diğer sorunlar önemsenmemiştir. Bu olgudan hareketle bir çok seks işçisinin cebir ve tehdit ile senet imzalatılarak borçlandırıldığı, buna maruz kalan seks işçilerinin sadece karın tokluğuna çalıştıkları bir çok defa basına yansımıştır⁹⁴.

Tekrar ve önemle vurgulanmalıdır ki, yasal seks işçiliğinin dayanağı olan Tüzük incelendiğinde Tüzük'te “namusuz, ahlaksız, fena hayat” vb. kavramların kullanılması devletin seks işçisine bakış açısını ortaya koymaktadır. Bu kavramları kullanmakla devlet seks işçilerinin onurunu zedelediği gibi, bu işçileri toplum nezdinde de ötekileştirmektedir.

7.3.2. Sosyal Güvenlik Hakkı Açısından

Bildirgenin 23.maddesinin 3.fıkrasında “..her türlü sosyal koruma önlemleriyle desteklenmiş bir yaşam sağlayacak...” hükmüyle çalışanların sosyal güvenlik hakkına işaret edilmiştir. AY'nın 60. maddesi⁹⁵ “Sosyal Güvenlik Hakkı” kenar başlığıyla İHEB'ye paralel düzenleme içermektedir.

⁹³ Çokar - Kayar, s.85

⁹⁴ <https://www.sabah.com.tr/yasam/2015/12/16/zorla-senet-imzalatip-genelevde-calistirmaya-19-yil-hapis> E.T. 04.04.2018; <https://www.evrensel.net/haber/47444/genelevin-asil-patronu-devlet> E.T. 04.04.2018; <http://www.hurriyet.com.tr/glocklu-genelev-cetesine-baskin-9436194> 04.04.2018

⁹⁵ MADDE 60- Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar.

Sosyal güvenlik hakkı, bir devlette o devletin halkının bugününü ve geleceğini koruma-güvence altına almayı amaçlayan kurumlar bütününü ifade etmektedir. Bu kapsamda sosyal güvenlik hakkı, sosyal programlar ile yükümlü olan devlet aygıtından olumlu edimin beklenildiği hak kategorisidir⁹⁶.

Türkiye'deki yasal seks işçiler sosyal güvenlik hakkı açısından, ilk başlarda bir kimseye bağlı çalışan olarak kabul edilmemiş; bu nedenden ötürü sigortalı sayılmamışlardır.⁹⁷ 29.06.1978 tarih ve 2167 sayılı kanunla 506 sayılı Kanun'a eklenen ek 13. madde⁹⁸ ile 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4.maddesi gereği seks işçileri bu tarihten itibaren sosyal güvenlik hakkına kısmende olsa kavuşmuştur.

Her ne kadar seks işçilerinin sigortalı olması gerekmekte ise de, genelev patronları seks işçilerinin sigortalarını tam olarak yatırmamakta bu da seks işçilerinin emeklilik şansını yok etmektedir⁹⁹. Bu durumda seks işçilerinin sosyal güvenlik hukuku kapsamında, emekli olma ve işsizlik sigortasından yararlanma imkanları teorik olarak mümkün olsa da, bu durum uygulamada pek karşılık bulamamaktadır.

Seks işçilerine geç de olsa sigortalı olma hakkının kanunla tanınması elbette olumlu bir gelişmedir. Fakat son yıllarda genevlerinin kapanması veya tüzük kapsamında seks işçisi olma koşulu taşımadığından bahisle kişilerin seks işçisi olarak tescillenememesi nedeniyle bir çok kişi kayıt dışı çalışmaya yönelmiştir. Yasal olmayan seks işçiliği yapmak zorunda olan çalışanlar (ki bunlar aslında seks işçiliği alanında asıl büyük çoğunluğu oluşturmaktadır) kayıtdışı alanda güvencesiz bir şekilde hayatlarını sürdürmektedir. Bu durumda kayıtdışı çalışan seks işçileri riskli ve güvencesiz çalışma hayatında kazandığı gelirinin önemli bir kısmını

⁹⁶ Tuncay - Ekmekçi, s.1-3

⁹⁷ Üçgül, s.63

⁹⁸ Ek Madde 13- 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanununda belirtilen genel kadınlar da bu Kanun hükümlerine tabidirler. Bu kimseleri çalıştıranlar bu Kanuna göre işveren sayılırlar.

⁹⁹ <http://t24.com.tr/haber/1800-seks-iscisinin-sigorta-zaferi,369606> E.T. 04.05.2018

zorunlu sağlık sigortası primlerine harcamaktadır. Sosyal güvencesizlik, sağlık hizmetlerine erişimin önünde çok temel bir engel olup, kayıtdışı-lığa mecbur edilen seks işçileri, para kazanabildikleri ölçüde sağlık hizmetlerinden faydalanabilmektedir¹⁰⁰.

Sonuç olarak hem yasal seks işçileri hem de yasal olmayan seks işçileri, sosyal güvenlik hakkına erişimde sorun yaşamaktadır. Bu durum da seks işçilerinin sağlık hizmetlerine erişimlerini engellemekte ve sağlık durumlarına zarar vermektedir¹⁰¹. Seks işçilerinin yaşayacağı sağlık sorunlarının bulaşıcı olması halinde onlarla birlikte olan şahıslarında sağlığını kaybedeceği, hatta bu kişilerin ailelerinin de sağlığını kaybedeceği dikkate alındığında seks işçilerinin sağlığının korunmasının önemi çok daha fazla ortaya çıkmaktadır.

7.4. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 23 maddesinin 4. Fıkrasının Değerlendirilmesi

İHEB'nin 23. maddesi 4.fıkrasında; “Herkesin çıkarını korumak için sendika kurma veya sendikaya üye olma hakkı vardır.” diyerek sendika kurma özgürlüğü koruma altına almıştır. AY'nın 51. maddesi¹⁰² “Sendika Kurma Hakkı” kenar başlığı ile bildirge ile paralel düzenleme içermektedir.

Sendika, işçilerin çalışma hayatlarında ekonomik, sosyal hak ve çıkarlarını korumak ve geliştirmek üzere bir araya gelerek bir iş kolunda faaliyette bulunmak üzere oluşturulan tüzel kişileklerdir¹⁰³. Sendikal özgürlük, örgütlenme özgürlüğünün bir başka şekli ve özel bir yönü-

¹⁰⁰ Türkiye’de Seks İşçilerinin Cinsel Sağlık Ve Üreme Sağlığı: İhtiyaçlar Ve Öneriler Raporu, 2014, Ankara, s.34-36 <http://www.kirmizisemsiye.org/Dosyalar/Cinselsaglikihtiyaclaroneriler.pdf> E.T. 05.04.2017

¹⁰¹ Kemal Ördek, Seks İşçileri İçin Sağlık Hizmet Yönetimi ve Sunumu: T.C. Sağlık Bakanlığı’na Yönelik El Kitabı, Ankara, 2017, s. 92; <http://swannet.org/userfiles/Turkey%20publication%20MoH.pdf> E.T. 05.04.2017

¹⁰² Madde 51 –Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir.

¹⁰³ Kübra Doğan Yenisey, “Sendikal Örgütlenmede İşkolu Esası ve İşkolunun Belirlenmesi” Çalışma ve Toplum, 2013/4, S.39, s.46

dür¹⁰⁴. Sendikal hak, işveren karşısında daha zayıf konumda olan işçilerin çalışma hayatından kaynaklı her türlü çıkarlarını topluluk şeklinde talep ederek, insan onuruna yakışır hayatın sürdürülmesinde rol oynamaktadır.

Seks işçilerinin Türkiye’de örgütlenme çabası 2007 yılından sonra çeşitli dernekler ve toplum kesimlerinin bir araya geldiği toplantılar sonucunda ve bazı trans bireylerin haklarını savunan derneklerini girişimi ile ortaya çıkmıştır¹⁰⁵. Fakat resmi olarak böyle bir sendika henüz kurulamamıştır.

Sendikal özgürlüğünün ayrıntılarını düzenleyen 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu incelendiğinde sendikal örgütlenmenin işkolu esasına dayalı olarak kuralabildiği (m.3) görülmektedir¹⁰⁶. 6356 sayılı Kanun’un 4. maddesinde iş kollarının ayrıntılarının bakanlıkça çıkarılacak bir yönetmelikle belirleneceği hüküm altına alınmış ve 19.12.2012 tarihinde İşkolları Yönetmeliği yayınlanmıştır. İlgili yönetmelikte seks işçiliğine iş kolu olarak yer verilmediğinden dolayı seks işçilerinin sendika özgürlüğünün engellendiğini söyleyebiliriz.

Seks işçiliği, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun 4.maddesi gereği iş olarak kabul edilerek sigorta kapsamına alınmış; 506 sayılı Kanunun ek 13. Madde ile genel ev işletenleri de işveren olarak kabul etmiş; yine Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanını tarafından 26.12.2012 tarihli İş Sağlığı Ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği’nde ¹⁰⁷ seks işçiliği hizmetini tehlikeli iş olarak görülmüşse de İş Kolları Yönetmenliği kapsamında iş kolu olarak de-

¹⁰⁴ Osman Doğru - Atilla Nalbant, “İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar” Pozitif, 2013, C.2, Ankara, S.446

¹⁰⁵ Çelik, s, 15-16; <http://www.hurriyet.com.tr/seks-iscileri-icin-sendika-11137885> E.T.06.04.2018; <http://m.bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/109259-seks-iscileri-kirmizi-semsiye-sendikasinikuruyor> E.T. 05.04.2018

¹⁰⁶ Gaye Baycık, “6356 Sayılı Kanunun Uygulanması Bakımından Sendikal Örgütlenme Düzeyi Ve İşkolunun Belirlenmesi” İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.5, S.2, 2014, s. 209

¹⁰⁷ İş Sağlığı Ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği <https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/41886> E.T. 06.04.2018

ğerlendirilmediğinden ötürü sendikal özgürlükleri engelenmiştir. Bu engel binlerce seks işçisinin örgütsüz olması nedeniyle bir çok sosyal, ekonomik vb. problemlerle baş başa kalmasına ve de sosyal olarak izole edilmesine neden olmaktadır.

SONUÇ

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 23. maddesi kapsamında seks işçiliğinin değerlendirilmesinde, Türkiye'nin Anayasal düzeyde bildiriğe uygun düşecek şekilde düzenlemeler yapmış olduğunu ancak uygulamada bu Anayasa'da öngörülen imkanının pek olmadığı, seks işçilerinin korunmasının şeklen ve teorik düzeyde kaldığını söyleyebiliriz.

Anayasalar üst norm olup temel hak ve özgürlüklerin çerçevesini düzenleyerek ayrıntıları kanun ve düzenleyici işlemlerle koruma altına almayı hedeflemektedir. Bir temel hak ve özgürlüğün mevzuat çerçevesinde düzenlenmiş olmasından, ilgili temel hak ve özgürlüğün gerçekleştirildiği ve korunduğu sonucu çıkartılamaz. Elbetteki hak ve özgürlüklerin hukuk dünyasında anlam ve sonuç doğurması yasal olarak koruma altına alınması önemlidir. Bununla birlikte, kuralın işletilmemesi, kuralın gerçek hayata, pratiğe yansıtılması için kanun ve düzenleyici işlemlerle desteklenmesi gerekmektedir. Bu tamamlayıcı unsurların eksik bırakılması durumunda ilgili temel hak ve özgürlüklerin hiçbir anlam ifade etmeyeceği açıktır.

Türkiye'deki seks işçiliğini düzenleyen Tüzük göz önüne alındığında, Tüzüğün çağın gerisinde kaldığı, kullandığı dilin seks işçilerini korumak bir yana, ötekileştirerek hedef gösterdiği, İnsan Hakları Evrensel Bildirge'sinin 23. maddesine aykırı olduğu, Türkiye'nin taraf olduğu birçok Uluslararası sözleşmeye de aykırılık teşkil ettiği belirtilmelidir.

Tüzük kapsamında seks işçiliğine yönelik birçok sınırlamanın hukuka uygun bir şekilde yapılmadığı ve tüzüğün kendisinin hukuk devleti anlayışıyla bağdaşmayan bir metotla çıkarıldığı söylenebilir. Tüzüğün çıkarılma amacı seks işçilerini korumak ve yasal bir statü vermek değil,

aksine seks işçilerinin çalışma hayatına girmesini engellemek, fuhuş ile mücadele etmek ve fuhuştan kaynaklı hastalıkları bertaraf etmektir. İnsanlık tarihi kadar eski olan seks işçiliğine yönelik bu durum, seks işçilerini kayıt dışı çalışmaya yöneltmiş, toplum nezdinde sadece meta olarak görülmesine yol açmıştır.

Sayıları yüz binlerle ifade eden ve her geçen günde artan seks işçileri için utangaç ve ayrımcı bir dil kullanmak, kamu sağlığı ve güvenliği gibi bazen ölçüsüz ve keyfi olabilecek olan kavramların içerisine bu hayatları hapsetmek, sorunun daha da derinleşmesine ve seks işçilerinin, başkalarına daha da bağımlı bir biçimde çalışmasına sebebiyet verecektir.

KAYNAKÇA

Açıklamalı İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/insan_haklari_evrensel_bildirisi.pdf E.T. 01.04.2018

Alpar Aslı, “*Patronsuz, pezevenksiz bir dünya için mücadeleye devam!*”, <http://kaosgl.org/sayfa.php?id=23214> E.T. 21.04.2018

Altan Ergün, “*Kırmızı Şemsiye: Seks Meslek Olarak Tanınsın*”, 06.03.2014, <http://sendika62.org/2014/03/kirmizi-semsiye-seks-isciligi-meslek-olarak-taninsin-ergur-altan-171989/> E.T.03.04.2018

Anayasa Mahkemesi, 28.6.1966 tarih ve 1963/132 esas, 1966/29 karar sayılı <http://kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/b95ec65c-f13d-4bcd-a586-4f2b970f58c3?excludeGerekce=False&wordsOnly=False> E.T. 04.04.2018

Anayasa Mahkemesi, Cem Burak Karataş Başvurusu, 2014/19152, 18/10/2017, Genel Kurul Kararı <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eski>

ler/2017/12/20171221.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/
eskiler/2017/12/20171221.htm E.T.20.03.2018

Ankara Ticaret Odası, Hayatsız Kadınlar Dosyası Raporu
2004. <http://www.atonet.org.tr/yeni/index.php?p=201&l=1> E.T.
27.03.2017

Arslan Zühtü, “Temel Hak ve Özgürlüklerin Sırınlanması:
Anayasa'nın 13.Maddesi Üzerine Bazı Düşünceler” Anayasa Yargısı Der-
gisi”2002, C.19, s.139-155

Bardakçı Murat, Osmanlı'da Seks Sarayda Gece Dersleri, s.94
[https://stratejikoperasyon.files.wordpress.com/2014/05/murat-bar-
dak-osmanlda- sex.pdf](https://stratejikoperasyon.files.wordpress.com/2014/05/murat-bar-
dak-osmanlda- sex.pdf) E.T. 20.04.2018

Batı Uğur, “Hayatın Arka Sokakları: Seks İşçilerine Karşı Toplum-
sal Şiddet”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,
2008, C.10, s.2

Baycık Gaye, “6356 Sayılı Kanunun Uygulanması Bakımından Sen-
dikal Örgütlenme Düzeyi Ve İşkolunun Belirlenmesi” İnönü Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Dergisi, C.5, S.2, 2014, s. 209

Berkowitz Eric (Çev. Orhan Düz): Seks ve Ceza Arzuyu Yar-
gılamanın Dört Bin Yıllık Tarihi, Kollektif, İstanbul, 2013, 3. Baskı, s.
25 Birinci Görkem, “İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin Kısa Tarihi I:
Milletler Cemiyeti'nden Birleşmiş Milletler'e”, Nevşehir Hacı Bektaş Veli
Üniversitesi SBE Dergisi, 2017, C.7, s.2

Cin Mustafa, “Türk Soylu Yabancıların Türkiye'de Çalışma Öz-
gürlüğü”, Mevzuat Dergisi, 2005, S.88 [https://www.mevzuatdergisi.
com/2005/04a/06.htm](https://www.mevzuatdergisi.
com/2005/04a/06.htm) E.T.04.04.2018

Çelik Aysel, Yabancılar Hukuku, İstanbul, Beta, 2016, s.162-163

Çelik Halil, “*Fahişelikten Seks İşçiliğine: Örgütlenme Deneyimi ve Güncel Tartışmalar*”https://www.academia.edu/15642411/Fahi%C5%9Felikten_Seks_%C4%B0%C5%9F%C3%A7ili%C4%9Fine_%C3%96rg%C3%BCtlenme_Deneyimi_ve_G_%C3%BCncel_tart%C4%B1%C5%9Fmalar E.T.04.04.2018

Çokar Muhtar - Yılmaz Kayar Habibe, Seks İşçileri ve Yasalar Türkiye’de Yasaların Seks İşçilerine Etkileri ve Önerileri, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, İstanbul, 2011, s.9

Çolakoğlu Ebru, Türk İş Hukukunda İşverenin Eşit Davranma Borcu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011

Demir Fevzi, “Çalışma Hakkı Kavramı ve Hukuki Niteleştiği”, Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu VI. Bildiriler, Petrol-İş Yayını:119, İstanbul, 2014 s.147-154

Demir Sabriye Dilek, “Kadın Seks İşçiliğinin Hukuki Mevzuat Çerçevesinde İncelenmesi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,2009

Doğru Osman - Nalbant Atilla, “İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar” Pozitif, 2013, C.2, Ankara, s.446

Dursun Hasan, “*Fuhşa Ve Fuhuş Hakkındaki Temel Türk Hukuk Normlarına Genel Bir Bakış*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Ankara, 2011, S. 91, s.416-418.

Düzgün Şaban Ali, “İnsan Onuru: Kaynağı, Sınırı Ve Temellendirilmesi” s.1 www.sabanaliduzgun.com/?wpdmact=process&did=MT EuaG90bGluaw E.T. 04.04.2018

Gelir İdaresi Başkanlığına 22.02.2012 tarih ve B.07.1.G
İB.4.35.16.01-176200-213 sayılı özelgesi

Gökpinar Mahmut, “*Bir Kavram Olarak İnsan Hakları Ve Çeşitli Açılardan Sınıflandırılması*” Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2015, s.120

Gözler Kemal, Gürsel Kaplan, İdare Hukuku Dersleri, Ekin, Bursa, 2015, s.36-37

Gözler Kemal, Türk Anayasa Hukuku dersleri Bursa, Ekin, 2014, S.125

Güner Umut, “Türkiye’de Seks İşçiliği”, 16.02.2009, <http://kaosgl.org/sayfa.php?id=2483> E.T.04.04.2018

İş Sağlığı Ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği
<https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/41886> E.T. 06.04.2018

Kaboğlu İbrahim Ö., Anayasa Hukuku Dersleri Genel Esasları, Legal, 2014İstanbul, s.213

Kaya Pir Ali - Ulaş Işın - Yilmazer, Ertuğrul “*Uluslararası İnsan Hakları Hukukunda Çalışma Hakkı*”, Sosyal Siyaset Konferans Dergisi, Sayı 70, 2016, s.55-80

Kazancı Ömer Faruk, “Seks İşçilerinin Yaşadığı Mağduriyetlere Kısa Bir Bakış”, 02.07.2012, <http://www.bukak.boun.edu.tr/?p=727> E.T. 04.04.2018

Kılıçoğlu Mustafa, “Çalışma Hakkı Kapsamında İş Güvencesi” s.1 http://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/sunumlar/ym_4/KilicogluCalismaHakki.pdf E.T. 02.04.2018

Kılıçoğlu Mustafa, “İş Hukukunda Ayrımcılık” http://www.ana-yasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/sunumlar/ym_4/KilicogluAyrımcilik.pdf E.T. 04.04.2018

Küntay Esin - Çokar Muhtar, Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Alanında Ulusal ve Yerel Medya Yoluyla Savunuculuk Projesi, Bilgilendirme Dosyası 8: Seks Ticareti, Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği, 2007, s.12 <http://www.cetad.org.tr/CetadData/Books/46/pdf-dosyasini-indirmek-icin-tiklayiniz.pdf> E.T. 30.01.2017

Odabaşı Balseven Aysun, Geçmişten Günümüze Seks İşçiliği, Hüksam Sunum Slaydı, 26.05.2010 <http://slideplayer.biz.tr/slide/3077670/> E.T. 10.10.2016

Odabaşı Balseven Aysun, *Ankara İli Genelevlerinde Çalışan Kadınların Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıkları Meslek Riskleri Uğradığı Şiddet ve İstismar Bağlamında Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2009

Ozan Yılmaz, “Seks İşçiliği Terimi ve Öneriler”, <http://kaosgl.org/sayfa.php?id=17239> E.T. 30.01.2017

Ördek Kemal, “Türkiye’de Trans olmak: Dışlanma Ayrımcılık ve Şiddet”, <http://www.kirmizisemsiye.org/Dosyalar/T%C3%BCrkiye'de%20Trans%20Olmak%20%20D%C4%B1%20C5%9Flanma,%20Ayr%C4%B1mc%C4%B1l%C4%B1k%20ve%20C5%9Eiddet%20F%C4%B0NAL.pdf> E.T. 04.04.2018

Ördek Kemal, Seks İşçileri İçin Sağlık Hizmet Yönetimi ve Sunumu: T.C. Sağlık Bakanlığı’na Yönelik El Kitabı, Ankara, 2017, s. 92 <http://swannet.org/userfiles/Turkey%20publication%20MoH.pdf> E.T. 05.04.2017

Seks İşçilerinin Cinsel Sağlık Ve Üreme Sağlığı: İhtiyaçlar Ve Öneriler Raporu, 2014, Ankara, s.34-36 <http://www.kirmizisemsiye.org/Dosyalar/Cinselsaglikihtiyaclaroneriler.pdf> E.T. 05.04.2017

Süzek Sarper, İş Hukuku, İstanbul,2016, Beta, 2016 s. 59-61

ŞenMurat, “İnsan Hakları bağlamında Çalışma Hakkı”,S.17 <http://www.muratsen.org/wp-content/uploads/insan-haklar%C4%B1-ba%C4%9Flam%C4%B1nda-%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fma-hakk%C4%B1.pdf> E.T. 28.03.2018

Taş Yunus - Bilen Merve, “Avrupa Birliği Ve Türkiye’de Genç İşsizliği Sorunu Ve Çözüm Önerileri”, HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 2014/2, C.3, S.6, s.53

Toprak Zafer, “İstanbul’da Fuhuş ve Zührevi Hastalıklar 1914-1933”, s.15 https://www.academia.edu/13904195/%C4%B0stanbul_da_Fuhu%C5%9F_ve_Z%C3%BChreviHastal%C4%B1klar_1914-1933 E.T. 21.04.2018

Tuncay Can - Ekmekçi Ömer, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, Beta, İstanbul, 2016, s.295

Turhan Aydın, “İnsan Hakkı Kuşakları Arasındaki Tamamlayıcılık İlişkisi” İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2013, C.4, s.2

Üçgül Derya, Fuhuş Seks İşçiliği ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadelenin Hukuki Boyutu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin, Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015, s.13-14 <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> E.T. 30.03.2018

Yalçın Soner, “Genelevleri Kim Açtı”, 01.03.2018, <https://odativ.com/fuhus-mirasi-1031853.html> E.T. 20.04.2018

Yenisey Doğan Kübra, “Sendikal Örgütlenmede İşkolu Esası ve İşkolumun Belirlenmesi” Çalışma ve Toplum, 2013/4, S.39, s.46

Yüksel Ayşe, İstanbul Genel Evlerinde Çalışan Kadınların Mediko-Sosyal durumları, Yayınlanmamış Doktora, Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 1991

06.05.1930 tarih ve 1489 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1489.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1489.pdf> E.T. 21.04.2018

18.02.1973 tarih ve 14452 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14452.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14452.pdf> E.T. 21.04.2018

19.04.1961 tarih ve 10786 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10786.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10786.pdf> E.T. 21.04.2018

23.11.1933 tarih ve 2560 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2560.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2560.pdf> E.T. 21.04.2018

<http://arsiv.ntv.com.tr/news/255563.asp> E.T.04.04.2018

<http://m.bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/109259-seks-iscileri-kirmizi-semsiye-sendikasinu-kuruyor> E.T. 05.04.2018

<http://scora.turkmsic.net/blog/seks-isciligi-onurlu-bir-meslektir> E.T.04.04.2018

<http://t24.com.tr/haber/1800-seks-iscisinin-sigorta-zaferi,369606> E.T. 04.05.2018

http://www.caglarerbek.com/2013/01/negatif-pozitif-ve-aktif-statu-haklar_28.html E.T. 02.04.2018

<http://www.hurriyet.com.tr/glocklu-genelev-cetesine-bas-kin-9436194> 04.04.2018

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/genelev-kapandi-emniyet-muduru-bu-mesaji-paylasti-40583924> E.T. 04.04.2018

<http://www.hurriyet.com.tr/seks-iscileri-icin-sendika-11137885>
E.T.06.04.2018

http://www.ikgv.org/sws_dosyalar/calisma_riskler.pdf E.T.
05.04.2018

http://www.ikgv.org/sws_dosyalar/seks_isciligi_genel.pdf
E.T.02.03.2018

<http://www.internethaber.com/genelevler-kapatiliyor-mu-618672h.htm> E.T. 04.04.2018

<http://www.kaosgl.org/sayfa.php?id=6527> E.T.03.04.2018

http://www.kirmizisemsiye.org/Dosyalar/3%20Mart_%C4%B0DAR%C4%B0%20PARA%20%20CEZASI%20INFO%20SHEET.pdf E.T. 04.04.2018

http://www.kirmizisemsiye.org/Dosyalar/3%20Mart_INFO%20SHEET.pdf E.T. 04.04.2018

<http://www.kirmizisemsiye.org/Dosyalar/Bar%C4%B1%C5%9F%20ve%20%C3%96zg%C3%BCrl%C3%BCk%20istiyoruz.pdf> E.T. 04.04.2018

http://www.kirmizisemsiye.org/Dosyalar/erkek_i%C3%A7%20sayfalr_BASKI.pdf E.T. 04.04.2018

<http://www.kirmizisemsiye.org/Dosyalar/Rapor%20T%C3%BCrk%C3%A7e%20PDF.pdf> E.T. 04.04.2018

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.1593.pdf>
E.T. 21.02.2018

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>
E.T. 29.03.2018

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>
E.T. 04.04.2018

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/2.4.5984.pdf>
E.T. 21.02.2018

<http://www.milliyet.com.tr/avukattim-baskidan-seks-iscisi-gundem-2078767/> E.T 01.02.2018

<http://www.milliyet.com.tr/genelevler-ayaga-kalkti-gundem-1651361/> E.T. 04.04.2018

<http://www.pembehayat.org/haberler.php?id=1654> E.T.
04.04.2018

<http://www.sivilsayfalar.org/2017/03/06/seks-iscilerinin-uzerindeki-baski-zulum-hep-ayni/> E.T. 04.04.2018

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.59b45ebd5ac086.09588257
E.T.25.03.2017

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ac4b2a656bca7.86253025 E.T. 05.04.2018

<https://bianet.org/bianet/print/86376-pornografiye-ve-seks-endustrisine-hayir> E.T.03.04.2018

<https://m.bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/185146-kapatilmak-istenen-antep-genelevinden-leyla-anlatiyor> E.T. 04.04.2018

<https://proleteren.wordpress.com/2014/07/28/fuhus-seks-isciligi/> E.T. 04.04.2018

<https://www.birgun.net/haber-detay/seks-isciligi-bir-meslektir-75953.html> E.T.03.04.2018

<https://www.evrensel.net/haber/47444/genelevin-asil-patronu-devlet> E.T. 04.04.2018

<https://www.sabah.com.tr/yasam/2015/12/16/zorla-senet-imzalati-genelevde-calistirmaya-19-yil-hapis> E.T. 04.04.2018